

Rasna enakost in enakost pri zaposlovanju

Letno poročilo
2005

Temeljne pravice in nediskriminacija

Zaposlovanje & socialne zadeve

Evropska komisija

Rasna enakost in enakost pri zaposlovanju

Letno poročilo
2005

Zaposlovanje & socialne zadeve

Temeljne pravice in nediskriminacija

Evropska komisija
Generalni direktorat za zaposlovanje, socialne zadeve in enake možnosti
Enota D.3

Rokopis je bil pripravljen aprila 2005

Vsebina te publikacije ne odraža nujno mnenja oz. stališča Evropske komisije, Generalnega direktorata za zaposlovanje, socialne zadeve in enake možnosti.

Če od Evropske komisije, Generalnega direktorata za zaposlovanje, socialne zadeve in enake možnosti želite prejemati elektronsko glasilo „ESmail“, to sporočite na elektronski naslov empl-esmail@cec.eu.int. Glasilo se redno objavlja v angleškem, francoskem in nemškem jeziku.

Priprava poročila
Applica sprl

Grafično oblikovanje
Boom Boom sprl

Fotografije
Strani 5, 7, 9, 10, 12, 18, 21, 22: © Media Consulta
Strani 25, 27, 29, 33, 34: © Carl Cordonnier, Dailylife
Strani 36: © Evropska komisija

***Europe Direct je služba za pomoč pri odgovorih na
vprašanja v zvezi z Evropsko unijo***

**Brezplačna telefonska številka:
00 800 6 7 8 9 10 11**

Veliko dodatnih informacij o Evropski uniji je na voljo na internetu.
Dostop je možen na strežniku Europa (<http://europa.eu.int>).

Kataloški podatki so navedeni na koncu te publikacije.

Luxembourg: Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti, 2005

ISBN 92-894-9461-1

© Evropske skupnosti, 2005
Ponatis je dovoljen samo z navedbo vira.

Printed in Belgium

NATISNJENO NA BELEM PAPIRJU, KI NE VSEBUJE KLORA

Vsebina

Uvod >	5
Del I > Napredek pri izvajanju direktiv o rasni enakosti in enakosti pri zaposlovanju	7
Zakonodaja in ukrepi EU	7
Spremembe nacionalne zakonodaje	13
Zaščita in uveljavljanje pravic posameznika	17
Del II > Izboljšanje položaja Romov v EU	25
Narava in obseg izziva	25
Usklajena prizadevanja za izboljšanje položaja Romov	26
Akcijski program Skupnosti – osredotočen na Rome	31

V zadnjem letu je bil dosežen nadaljnji napredek glede boja proti diskriminaciji in uveljavljanja pravice vsakogar, ki živi v Evropski uniji, do enakega obravnavanja.

Mnoge države članice so zdaj sprejele ukrepe za uskladitev svojih zakonov z dvema evropskima direktivama, sprejetima leta 2000 –

Direktivo o rasni enakosti (2000/43/ES), ki prepoveduje diskriminacijo na večini področij vsakodnevnega življenja na podlagi rase ali narodnostnega izvora, in Direktivo o enakosti pri zaposlovanju (2000/78/ES), ki prepoveduje diskriminacijo v zvezi z zaposlovanjem in usposabljanjem na podlagi vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti in spolne usmerjenosti. Med njimi je tudi 10 novih držav članic, ki so v EU vstopile maja 2004.

Protidiskriminacijski akcijski program EU še naprej podpira ta prizadevanja, zlasti pri ozaveščanju ljudi o njihovih pravicah in dolžnostih po novih zakonih in izkoreninjenju diskriminacijskih drž in vedenj.

Kljub napredku pa diskriminacija še vedno obstaja in treba je storiti še več za zagotavljanje, da se bo pravni okvir ustrezno izvajal in uveljavil. Komisija preverja, ali so novi zakoni, sprejeti v državah članicah, skladni z direktivama, in ustrezno ukrepa, če ugotovi, da niso. Prav tako od držav članic pridobiva podrobne informacije o načinih, kako sta se direktivi uporabljali v petih letih od njunega sprejetja in bo o tem leta 2006 poročala Evropskemu parlamentu in Svetu.

Komisija je maja 2004 uvedla posvetovalni postopek o prihodnjih prednostnih nalogah politike z objavo *Zelene knjige o enakopravnosti in strpnosti v razširjeni EU*. Sredi leta 2005 bi moralo biti sprejeto Sporočilo, ki bo nadaljevanje Zelene knjige in bo vsebovalo predloge za ukrepanje, vključno z organizacijo *Evropskega leta enakih možnosti* leta 2007.

Velika pomembnost, ki jo Komisija pripisuje politiki na tem področju, se je odzrcalila tudi v ustanovitvi nove Skupine komisarjev za temeljne pravice, protidiskriminacijo in enake možnosti leta 2004. Pod predsedstvom predsednika Komisije naj bi Skupina razvijala politični program in zagotavljala skladnost pobud na tem področju. Drugi ključni dosežek je načrt za ustanovitev nove Agencije za temeljne pravice EU.

PREGLED POROČILA

To poročilo povzema izboljšave, ki so bile v zadnjem letu dosežene v državah članicah in na ravni EU na področju boja proti diskriminaciji. Razdeljeno je v dva dela. Prvi del predstavlja zahteve iz Direktive o rasni enakosti in Direktive o enakosti pri zaposlovanju ter ukrepe Komisije za zagotavljanje skladnosti držav članic z obema direktivama. Nato sledi pregled novih zakonov in drugih ukrepov, ki so jih države članice sprejele za izpolnjevanje teh zahtev, ter predstavitev nekaterih primerov uporabe teh zakonov v praksi.

Drugi del poročila preučuje položaj Romov v EU, ki skupaj tvorijo največjo narodnostno manjšino v razširjeni EU. Podrobneje predstavi nekaj ukrepov, ki jih je EU sprejela za obravnavanje problema izključevanja in diskriminacije, s katerim se po vsej Evropi soočajo romske skupnosti.

Posvetovanje o prihodnosti protidiskriminacijske politike v EU

Objava *Zelene knjige o enakopravnosti in strpnosti v razširjeni Evropski uniji* ⁽¹⁾ je leta 2004 sprožila posvetovalni postopek o nadaljnjih korakih, ki bi jih bilo treba sprejeti za razširitev in krepitev zaščite proti diskriminaciji. Od vseh držav članic ter Romunije in Turčije je prispelo 1443 odgovorov na vprašalnik in 150 pisnih prispevkov. Slednje so predložili nacionalne, regionalne in lokalne oblasti, organi za enakost, nevladne organizacije, socialni partnerji, izvedenci in posamezniki. Glavni rezultati so bili predstavljeni na konferenci „Enakost v Evropi prihodnosti“, ki je bila novembra 2004 na Nizozemskem. Ti vključujejo:

- EU bi morala okrepiti prizadevanja za boj proti diskriminaciji po širitvi (tako meni 88 % anketirancev);
- EU bi morala sprejeti posebne ukrepe za obravnavanje položaja Romov v vseh državah članicah;
- EU bi morala okrepiti boj proti predsodkom in diskriminaciji v zvezi s spolno usmerjenostjo v „starih“ in novih državah članicah;
- potrebna so nadaljnja prizadevanja za zagotavljanje, da se direktivi izvajata na nacionalni ravni;
- glavne ovire pri učinkovitem izvajanju direktiv so še vedno diskriminacijske drže in vedenje (68 %), nepopolna zakonodaja (59 %) in pomanjkljive informacije ter ozaveščenost o pravicah in dolžnostih (48 %);
- nevladne in druge organizacije odločno zahtevajo, da se raven zaščite zaradi vseh razlogov dvigne do tiste, ki jo določa Direktiva o rasni enakosti, toda nekaterim nacionalnim oblastem se zdi, da je za to še prezgodaj;
- po mnenju anketirancev so najučinkovitejša sredstva za reševanje problemov, ki niso zajeta v direktivah, nadaljnja zakonodaja (34 %), ozaveščanje (32 %) in pozitivni ukrepi (23 %);
- anketiranci menijo, da bi bilo vprašanja, povezana s strpnostjo in enakostjo, treba „vključiti“ v širši spekter politik EU;
- 82 % anketirancev se je strinjalo, da bi morale obstajati tesnejše vezi med prizadevanji za boj proti diskriminaciji iz različnih razlogov, vključno z razlikovanjem po spolu;
- 93 % anketirancev se je zbiranje podatkov zdelo pomembno za razvijanje učinkovitih politik za enakost in proti diskriminaciji, pri tem pa so poudarili potrebo po varovanju zasebnosti;
- velika večina pisnih odgovorov je poudarila dodano vrednost financiranja EU za podporo političnim ukrepom in protidiskriminacijski zakonodaji; najpomembnejše prednostne naloge za podporo so „informacije in ozaveščanje“ (60 %) ter „analiza in spremljanje“ (54 %);
- po mnenju anketirancev je vloga vseh organov, ki se ukvarjajo z bojem proti diskriminaciji, pomembna, in sicer predvsem tistih, ki delajo z žrtvami diskriminacije, treba pa bi bilo okrepiti zlasti sodelovanje nacionalnih oblasti.

(1) http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/policy/aneval/green_en.htm

Napredek pri izvajanju direktiv o rasni enakosti in enakosti pri zaposlovanju

V preteklem letu so v številnih članicah Evropske unije dosegli velik napredek pri nadaljnjem izvajanju Direktive o rasni enakosti (Direktiva 2000/43/ES) in Direktive o enakosti pri zaposlovanju (Direktiva 2000/78/ES). Deset novih držav članic je moralo ti dve direktivi v celoti prenesti do 1. maja 2004, datuma vstopa v EU. Zaradi tega je bilo v mesecih pred širitvijo EU sprejetih precej novih zakonov. V tem času so bili narejeni tudi nadaljnji koraki za poln prenos teh dveh direktiv v mnogih od preostalih 15 članic, v katerih je rok za uvedbo že potekel (19. julij 2003 za Direktivo o rasni enakosti in 2. december 2003 za Direktivo o enakosti pri zaposlovanju).

V številnih primerih so za te zakone, povezane z diskriminacijo zaradi starosti in invalidnosti, države članice lahko zaprosile za podaljšanje usklajevanja z Direktivo o enakosti pri zaposlovanju, in sicer največ za tri leta po datumu, določenem za druge razloge razlikovanja. Danska se je odločila, da bo izvajanje Direktive o enakosti pri zaposlovanju v zvezi z invalidnostjo odložila še za eno leto. Pravilnik Združenega kraljestva o invalidnosti je začel veljati oktobra 2004, nova pravila o poklicnem usposabljanju pa se bodo izvajala od septembra 2006. Danska se je dodatno odločila za enoletno podaljšanje za uresničevanje določb zakonodaje glede starosti in je decembra 2004 sprejela zakonodajo za obe področji, razlikovanje na podlagi starosti in invalidnosti. Dodatna tri leta za sprejetje zakonodaje v zvezi s starostjo so uporabile Belgija, Nemčija, Nizozemska, Švedska in Združeno kraljestvo, v zvezi z invalidnostjo pa Francija, Švedska in (v zvezi s poklicnim usposabljanjem) Združeno kraljestvo. Te države morajo Komisiji vsako leto poročati o napredku pri izvajanju zakonodaje.

ZAKONODAJA IN UKREPI EU

Pregled direktiv o rasni enakosti in enakosti pri zaposlovanju

Kakšen je namen protidiskriminacijskih direktiv EU?

Ti dve direktivi sta bili sprejeti leta 2000 z namenom, da za države članice določita minimalne skupne standarde za veljavno zakonodajo proti diskriminaciji na podlagi rasnega ali narodnostnega izvora, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti in spolne usmerjenosti. Njun namen je določitev pravnega okvira za boj proti razlikovanju zaradi navedenih razlogov in s tem uveljavitev načela enakega obravnavanja. Države članice lahko uvedejo večjo zaščito pred diskriminacijo, kakor ju zahtevata direktivi. Vendar pa pri prenosu teh dveh direktiv države članice niso smele znižati ravni zaščite pod tisto, ki je veljala prej.

Koga varuje evropska zakonodaja?

Ti dve direktivi varujeta vsakogar na ozemlju EU pred diskriminacijo zaradi rase ali narodnostnega izvora, vere ali prepričanja, starosti, spolne usmerjenosti ali vsakršne invalidnosti. To ne velja le za osebe, ki so državljani držav članic, ampak za vse ljudi v EU. Vsakdo, ki je diskriminiran zato, ker oseba, ki ga diskriminira, misli ali domneva, da pripada določeni rasi, veroizpovedi itd., je prav tako zaščiten ne glede na resničnost takih misli ali domnev. Enako velja za vsakogar, ki je diskriminiran zaradi povezanosti z osebo določene rase, vere, spolne usmerjenosti itd.

Pred čem varuje zakonodaja?

Direktivi varujeta vsakogar pred naslednjimi oblikami diskriminacije:

- Pred *neposredno diskriminacijo*, pri kateri je oseba obravnavana manj ugodno, kakor so, so bile ali bi bile obravnavane druge osebe v primerljivem položaju zaradi enega od naštetih razlogov diskriminacije.
- Pred *posredno diskriminacijo*, kjer določba, merilo ali praksa, ki je sicer *videti* nevtralna in nediskriminacijska, v resnici postavi v neugoden položaj osebo določene rase ali narodnosti, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti v primerjavi z drugimi, razen če to določbo, merilo ali prakso objektivno opravičuje zakonit cilj in predstavlja ustrezno ter potrebno sredstvo za doseganje tega cilja.
- Pred *nadlegovanjem*, t. j. nezaželenim ravnanjem v povezavi s katerim koli od naštetih razlogov diskriminacije z *namenom ali posledico* kršenja dostojanstva nekoga in ustvarjanja zastrašujočega, sovražnega, poniževalnega, sramotilnega ali žaljivega okolja.
- Pred *dajanjem navodil za diskriminacijo* drugim osebam, kar se tudi šteje za diskriminacijo.

Poleg tega kršijo načelo enakega obravnavanja tudi delodajalci – in drugi, ki jim je namenjena Direktiva o enakosti pri zaposlovanju, kot so npr. izvajalci usposabljanja –, ki ne omogočijo *razumnih prilagoditev* za invalidne osebe. To pomeni, da morajo uvesti ustrezne ukrepe, da invalidnim osebam omogočijo dostop, delovanje in napredovanje na delovnem mestu ali udeležbo pri usposabljanju. Delodajalci niso dolžni sprejeti ukrepov, ki bi pomenili nesorazmerno obremenitev. Kaj je tisto, kar dejansko pomeni tako obremenitev, je treba pretehtati pri vsakem primeru posebej ob upoštevanju dejanskih okoliščin. V končni fazi o tem odločajo sodišča. V vsakem primeru se obremenitev ne bo štela za nesorazmerno, če je država članica ukrepala tako, da je zmanjšala obremenitev delodajalcev npr. z dodelitvijo sredstev v ta namen.

In končno, direktivi določata, da morajo biti zaposleni, ki se pritožijo zaradi diskriminacije ali sprožijo pravni postopek proti njej, zaščiteni pred odpuščanjem ali drugim neugodnim ravnanjem delodajalcev, ki se odzovejo na pritožbo. Taki odzivi predstavljajo *viktimizacijo*, ki je nezakonita. Posamezniki so pred viktimizacijo zunaj območja zaposlitve zaščiteni z Direktivo o rasni enakosti.

Kje in v katerih okoliščinah direktivi prepovedujeta diskriminacijo?

Diskriminacija zaradi rase ali narodnostnega izvora, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti je nezakonita v zvezi z dostopom do zaposlitve, samozaposlitve ali poklica, vključno z merili za izbor in zaposlovanje; dostopom do vseh vrst poklicnega usposabljanja in usmerjanja, vključno s praktičnimi delovnimi izkušnjami; zaposlitvenimi in delovnimi pogoji, vključno z odpustom in plačili; članstvom ali udeležbo v sindikatih in drugih delavskih organizacijah, združenjih zaposlenih in strokovnih telesih.

Razlikovanje na podlagi rasnega ali narodnostnega izvora je nezakonito tudi v zvezi s socialno zaščito, vključno z ugodnostmi socialnega in zdravstvenega varstva (kakor so brezplačna zdravila na recept in olajšave pri potovanjih), izobrazbo, dobavo javno dostopnih dobrin in storitev ter dostopom do njih, vključno z bivališčem.

Kako se lahko pravica do enakega obravnavanja uveljavi na podlagi teh dveh direktiv?

Vsi, ki menijo, da so bili diskriminirani, morajo imeti *dostop do sodnih ali upravnih postopkov*, s katerimi lahko uveljavijo svoje pravice. Sodišča ali drugi pristojni organi morajo obravnavati njihov primer (v skladu z državnimi predpisi o časovnih omejitvah) in izdati ustrezen ukrep za izboljšanje stanja, če je bila diskriminacija ugotovljena. Nekatere države imajo predvidene postopke, ki so posebej izdelani za odločanje v diskriminacijskih sporih in v nekaterih državah so na voljo *pravni* postopki za reševanje sporov.

Četudi država članica teh dveh direktiv ne izvaja ustrezno, lahko posameznike ščitijo njune določbe (glej v nadaljevanju „Zaščita in uveljavljanje pravic posameznika“).

S svojim primerom na sodišču ali pri drugem organu *žrtve pridobijo pravico do podpore organizacij*, ki imajo zakonit interes za izvajanje načela enakega obravnavanja, npr. sindikatov ali nevladnih organizacij, ki se ukvarjajo z diskriminacijo. Običajno morajo žrtve dati soglasje k taki obliki podpore.

Ker je diskriminacija po svoji naravi težko dokazljiva, ti dve direktivi zahtevata, da je raven potrebnega dokazovanja domnevnih žrtev v primeru diskriminacije nižja, kakor se to običajno zahteva. Ko tožnik predloži dejstva, na podlagi katerih se lahko *domneva*, da se je zgodila diskriminacija, se *dokazno breme* prenese na toženca, ki mora predložiti dokaz o neobstoju domnevne diskriminacije. To pravilo velja za civilna in upravna sodišča ter postopke, ne velja pa za preiskovalne in kazenske postopke, za katere še vedno veljajo tradicionalno višji standardi dokazovanja.

Pri kršenju protidiskriminacijskih zakonov je treba uporabiti *učinkovite, sorazmerne in odvrtačilne kazni*, ki lahko vključujejo tudi plačilo nadomestila žrtvi. Glede na mnenje Sodišča Evropskih skupnosti morajo v sodni praksi o spolni diskriminaciji države članice uvesti pravna sredstva, ki zagotavljajo „dejansko in učinkovito zaščito pravic posameznikov“ v Evropski skupnosti in ki imajo dejanski in odvrtačilni učinek na delodajalce. Poleg tega države članice ne smejo določiti zgornje meje za plačilo nadomestila žrtvam diskriminacije (glej primera *Von Colson*, 14/83 in *Marshall II*, C-271/91 na www.curia.eu.int).

Ali ima načelo enakega obravnavanja kakšne izjeme?

Direktivi dopuščata nekatere izjeme glede načela nediskriminacije. Prvič, dovoljujeta **pozitivne ukrepe**, s katerimi so nekatere skupine obravnavane ugodnejše kot druge, da se prepreči izravna neugodno obravnavanje, povezano s katerim od določenih razlogov za diskriminacijo.

Drugič, dovoljujeta različno obravnavanje, če narava zaposlitvene dejavnosti resnično zahteva izvajalca določenega narodnostnega izvora, vere ali starosti itd. O tem, ali je **poklicna zahteva v resnici upravičena in odločilna**, se presoja zelo strogo. Poleg tega, če nacionalna zakonodaja ali prakse, ki so obstajale pred uvedbo direktive, to omogočajo, lahko organizacije, ki temeljijo na veri ali prepričanju, na primer cerkve, zahtevajo, da nekatere poklicne dejavnosti izvajajo osebe te vere ali prepričanja. Če je zaradi narave dejavnosti ali okoliščin, v katerih se te dejavnosti izvajajo, vera ali prepričanje osebe avtentična, zakonita in opravičena poklicna zahteva, se to ne šteje za diskriminacijo.

Prepoved **diskriminacije zaradi starosti ima posebne izjeme**. Države članice lahko v svojih zakonih določijo, da v nekaterih okoliščinah različno obravnavanje na podlagi starosti ne predstavlja diskriminacije zaradi starosti, če takšne okoliščine objektivno in razumno opravičuje zakoniti cilj – na primer v zvezi s politikami zaposlovanja in smotri trga dela ali poklicnega usposabljanja – in so sredstva za doseg tega cilja ustrezna in potrebna. Direktiva o enakosti pri zaposlovanju navaja primere, kaj je v nekaterih okoliščinah lahko zakonita podlaga za različno obravnavanje. Med njimi so posebni pogoji za dostop do zaposlitve in poklicnega usposabljanja ter pogoji zaposlitve in poklica, vključno z odpustom in plačilom, za mlade ljudi, starejše delavce ali skrbnike. Takšni pogoji so lahko dovoljeni, če je njihov namen spodbujanje poklicnega vključevanja takšnih ljudi ali zagotavljanje zaščite zanje. Pogoji

glede najnižje starosti, strokovnih izkušenj ali delovne dobe se lahko določijo tudi za dostop do zaposlitve ali za uživanje nekaterih ugodnosti, povezanih z zaposlitvijo. Za zaposlovanje se lahko določi najvišja starostna meja, če temelji na zahtevi po usposobljenosti za delo ali potrebi po razumnem trajanju zaposlitve pred upokojitvijo.

Če se države članice odločijo, da bodo dovolile takšne izjeme, morajo to določiti v svoji nacionalni zakonodaji, pri čemer zagotovijo, da imajo izjeme upravičen cilj in so ustrezne ter potrebne. Slednje pomeni, da ne sme biti mogoče, da bi se ta cilj dosegel z drugimi, nediskriminacijskimi sredstvi.

Direktiva državam članicam tudi dovoljuje, da določijo starostni pogoj za upokožitev ali pravico do upokožitve ali invalidnine po shemi poklicnega socialnega varstva. Znotraj takšne sheme se lahko določijo različne starostne meje za različne kategorije zaposlenih in kriterij starosti se lahko uporabi v zavarovalnotehničnem izračunu, če ne vodi v diskriminacijo na podlagi spola.

Prav tako se direktivi ne nanašata na pogoje, pod katerimi lahko državljani tretjih držav ali osebe brez državljanstva vstopijo v državo članico in v njej prebivajo, ali na obravnavanje, ki izhaja iz njihovega pravnega statusa. Treba pa je poudariti, da je po Direktivi EU o statusu državljanov tretjih držav, ki so rezidenti za daljši čas (Direktiva 2003/109/ES), državljanom tretjih držav, ki so rezidenti EU daljši čas, zajamčeno enako obravnavanje kot državljanom EU. Državljanom EU so v EU zaščiteni pred diskriminacijo na podlagi državljanstva po členu 12 Pogodbe ES.

Poleg tega se Direktiva o enakosti pri zaposlovanju (kar zadeva diskriminacijo na podlagi vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti in spolne usmerjenosti) ne nanaša na:

- ukrepe, določene z nacionalno zakonodajo, ki so v demokratični družbi nujni za javno varnost, ohranjanje javnega reda in preprečevanje kaznivih dejanj, varovanje zdravja ter pravic in svoboščin drugih;
- izplačila po državnih shemah ali podobna izplačila, vključno s shemami socialne varnosti ali socialne zaščite.

In končno, države članice lahko iz določb Direktive o enakosti pri zaposlovanju glede starosti in invalidnosti izvzamejo oborožene sile.

Kaj so še države članice dolžne storiti po obeh direktivah?

Države članice morajo ustanoviti **organ (ali organe) za spodbujanje enakega obravnavanja v zvezi z rasnim ali narodnostnim izvorom**. Zagotoviti morajo najmanj to, da so ti organi sposobni zagotoviti neodvisno pomoč žrtvam diskriminacije pri vlaganju pritožb o diskriminaciji, izvajati neodvisne ankete in objavljati neodvisna poročila ter priporočila o katerih koli vprašanih, povezanih z diskriminacijo.

Države članice so odgovorne za **širjenje informacij** o zakonih o enakosti v svoji državi, kar vključuje tako nove zakone na podlagi direktiv kot stare zakone, ki so že v veljavi. Prav tako morajo spodbujati **razpravo med organizacijami delodajalcev in zaposlenih** o enakem obravnavanju in **dialog z nevladnimi organizacijami**, ki se ukvarjajo z bojem proti diskriminaciji.

Države članice so dolžne **razveljaviti vse diskriminacijske zakone ali predpise** ter zagotoviti, da prenehajo veljati vse diskriminacijske določbe v pogodbah ali kolektivnih pogodbah ali internih pravilih organizacij.

Države članice morajo **Evropski komisiji poročati** o uporabi Direktive o rasni enakosti do 19. julija 2005 in o uporabi Direktive o enakosti pri zaposlovanju do 2. decembra 2005, potem pa **vsakih pet let**. Komisija bo nato te informacije uporabila za pripravo poročil o uporabi direktiv za Evropski parlament in Svet Evropske unije.

Kaj lahko Evropska komisija stori, če država članica direktiv ne izvaja pravilno?

Po Pogodbi o Evropski skupnosti lahko Evropska komisija sproži postopek izvršbe proti državam članicam, če ne izpolnijo zahtev iz direktiv (člen 226). Takšen postopek lahko sproži, če ne prejme sporočila o prenosu direktiv in če ni skladnosti z določbami direktiv, kjer je bil prenos nepopoln ali nepravilen. Postopek se lahko začne s formalnim pismom Komisije državi članici, ki razloži, zakaj Komisija meni, da država ni izpolnila svojih obveznosti. Država ima za odgovor dva meseca časa. Če se zadeva v tem času ne razreši, Komisija pošlje „utemeljeno mnenje“ in država članica ima spet dva meseca časa, da nanj odgovori. Če ne odgovori ali odgovori nezadovoljivo, lahko Komisija državo članico napoti na Sodišče Evropskih skupnosti.

Če Sodišče ugotovi, da država članica ni izpolnila svojih obveznosti, mora država sprejeti potrebne ukrepe za uskladitev s sodbo Sodišča. Če po tem Komisija meni, da država članica ni sprejela zadovoljivih ukrepov, državi da možnost, da predloži svoja opažanja, nato pa izda utemeljeno mnenje s podrobnim opisom točk, v katerih država ni dosegla skladnosti (člen 228 Pogodbe ES), in da državi članici na voljo omejen čas, v katerem mora v teh točkah doseči skladnost. Če država še vedno ne doseže skladnosti, lahko Komisija državo članico ponovno pošlje na Sodišče in določi znesek, ki bi ga po njenem mnenju morala plačati. Če Sodišče ugotovi, da država članica ni spoštovala njegove sodbe, ji lahko naloži plačilo povprečnine ali denarne kazni.

Ukrepi Komisije proti petim državam članicam

Julija 2004 je Komisija pet držav članic (Avstrijo, Finsko, Nemčijo, Grčijo in Luksemburg) napotila na Sodišče Evropskih skupnosti, ker niso poslale obvestila o prenosu Direktive o rasni enakosti. V prejšnjih fazah postopka za ugotavljanje kršitve še ni bila dosežena rešitev. Decembra 2004 je Komisija iste države članice napotila na Sodišče, ker niso poslale sporočila o prenosu Direktive o enakosti pri zaposlovanju. Tudi v tem primeru prejšnja komunikacija med Komisijo in temi državami članicami ni rešila zadeve (je pa rešila zadeve z Belgijo, Dansko, Irsko, Nizozemsko, Portugalsko in Združenim kraljestvom, proti katerim je bil tudi sprožen postopek za ugotavljanje kršitev).

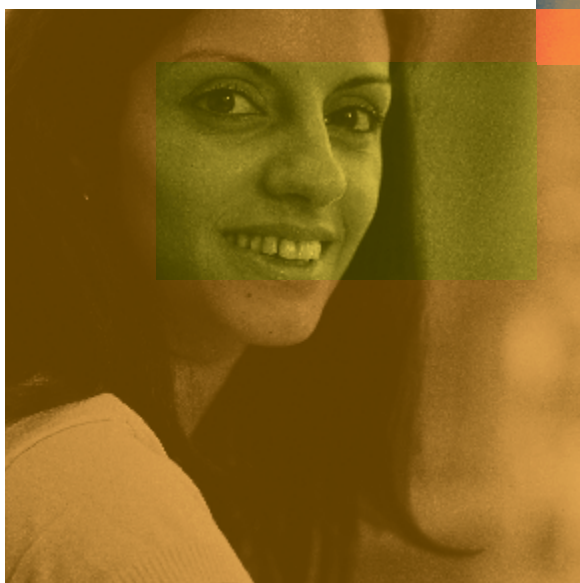
V Grčiji in Nemčiji so bili osnutki zakonodaje predloženi parlamentu proti koncu leta 2004. V Grčiji je bila zakonodaja medtem sprejeta in primeri v zvezi s to državo so ustavljeni. V Luksemburgu dva osnutka zakona, predložena parlamentu konec leta 2003, še vedno nista bila sprejeta. V Avstriji vse dežele še niso prenesle direktiv in na Finskem je treba direktivi še sprejeti na Alandskem otočju. Postopek za ugotavljanje kršitev upošteva dejstvo, da je Grčija uradno obvestila Komisijo o svoji nameri, da izkoristi dodatna tri leta za prenos Direktive o enakosti pri zaposlovanju v zvezi z diskriminacijo na podlagi starosti. Nobena od drugih štirih držav članic ni formalno podaljšala roka na ta način.

24. februarja 2005 je Sodišče Evropskih skupnosti obsodilo Finsko in Luksemburg, ker nista sprejela zakonodaje za prenos Direktive o rasni enakosti (primera C-327/04 in C-320/04).

Do konca leta 2004 so vse nove države članice razen Češke republike uradno obvestile Komisijo, da so prenesle obe direktivi. Komisija trenutno preučuje njihova sporočila in opaža, da je v nekaterih državah pri prenosu ostalo še precej vrzeli. Češki republikli je poslala formalni opomin, ker ni poslala sporočila o obeh direktivah. Razlog, zakaj so bili postopki v zvezi z novimi državami članicami sproženi pozneje kakor tisti v zvezi s „starimi“, je poznejši rok za prenos (1. maj 2004). Poleg tega Komisija raje sproža postopke za ugotavljanje kršitev v „paketih“ kakor proti eni sami državi članici, kar pomeni, da počaka, dokler nima vseh potrebnih podatkov za sprožitev postopka proti več državam članicam hkrati.

Začelo se je intenzivno pripravljalo delo za formalne faze postopka za ugotavljanje kršitev v zvezi z neskladnostjo z direktivama. To vključuje podrobno preučitev nacionalnih zakonov, s katerimi naj bi se direktivi izvajali, da se odkrijejo morebitne vrzeli ali luknje pri prenosu. Formalne faze „paketa“ o kršitvah zaradi neskladnosti z Direktivo o rasni enakosti naj bi se začele leta 2005, in sicer proti več „starim“ državam članicam. Nato bo verjetno sledil paket o kršitvah Direktive o enakosti pri zaposlovanju proti nekaterim „starim“ državam članicam in obeh direktiv proti nekaterim novim državam članicam.

Pri preučevanju nacionalne zakonodaje Komisija upošteva naravo direktiv ES, ki državam članicam dajejo svobodo, da izberejo najustreznejšo obliko izvajanja določb. Kljub temu se mora Komisija prepričati, da zakonodaja dosega rezultate, ki so predvideni v direktivah. Komisiji pri njenem delu, povezanem s preverjanjem skladnosti, pomaga Evropska mreža neodvisnih pravnih strokovnjakov na področju nediskriminacije, ki poroča o napredku v posameznih državah članicah.

Direktiva EU o rasni enakosti, ki se na Madžarskem izvaja v obliki Zakona o enakem obravnavanju in pospeševanju enakih možnosti, je pionirsko sredstvo za pravno zaščito manjšin pred diskriminacijo. Upoštevali smo vse pravne zahteve iz Direktive, bistvene za vse, ki bi lahko bili v prihodnosti izpostavljeni kakršni koli obliki diskriminacije. Letos smo ustanovili tudi Oblast za enako obravnavanje, ki bo preiskovala primere diskriminacije in sprožila pravne postopke proti odgovornim.

Zlasti nas zanima, kako bo to uporabljeno za okrepitev pravne zaščite Romov, saj se večina primerov, prijavljenih Oblasti za enako obravnavanje, nanaša na rasno diskriminacijo Romov pri zaposlovanju in izobraževanju. Resnično upam, da se bodo organizacije civilne družbe lotile postopkov v imenu žrtev diskriminacije, da bi tako dosegli čim večji učinek nove zakonodaje.

Zavedamo pa se, da položaja Romov ni mogoče razrešiti zgolj s pravnimi postopki; združiti jih je treba z drugimi ukrepi. Madžarska vlada ima usklajevalno vlogo v „Desetletju Romov“, to je pobuda Svetovne banke in Inštituta za odprto družbo, ki so jo februarja 2005 sprožile Madžarska in sedem drugih evropskih držav. Prek te pobude si obetamo povečati raznovrstne vire za izboljšanje gospodarskega in socialnega položaja Romov po vsej Evropi.

KINGA GÖNCZ, MADŽARSKI MINISTER ZA MLADINO, DRUŽINO, SOCIALNE ZADEVE IN ENAKE MOŽNOSTI

SPREMEMBE NACIONALNE ZAKONODAJE

Kljub temu da je rok za prenos že potekel, se v številnih državah članicah EU še vedno sprejemajo in spreminjajo zakoni za izvajanje obeh protidiskriminacijskih direktiv. Na **Slovaškem** je bil Protidiskriminacijski zakon sprejet maja 2004. Na **Irskem** je julija 2004 stopil v veljavo Zakon o enakosti iz leta 2004, ki spreminja Zakon o enakosti pri zaposlovanju iz leta 1998 in Zakon o enakem statusu iz leta 2000. Na **Malti** je bila novembra 2004 sprejeta zakonodaja, ki naj bi zapolnila vrzeli pri prenosu v zvezi z zaposlovanjem, ki so ostale po sprejetju Zakona o delovnih in industrijskih razmerjih leta 2002. Decembra 2004 je bil na **Danskem** sprejet nov zakon za prenos določb Direktive o enakosti pri zaposlovanju glede starosti in invalidnosti, v **Franciji** je bila sprejeta zakonodaja o ustanovitvi Visoke oblasti za boj proti diskriminaciji in za enakost, ki naj bi zaključila prenos Direktive o rasni enakosti, na **Madžarskem** je bila sprejeta Vladna uredba o Oblasti za enako obravnavanje. V **Belgiji** so Valonska regija in Francoska ter Nemška skupnost novo zakonodajo sprejele maja 2004. V **Avstriji** je bila zakonodaja sprejeta leta 2004 v deželah Štajerska, Dunaj, Spodnja Avstrija in Koroška, osnutki zakonov pa so bili uvedeni v deželah Predarlško in Zgornja Avstrija. V **Grčiji** je bil zakon, ki pokriva vse razloge za diskriminacijo, navedene v obeh direktivah, objavljen januarja 2005, na **Švedskem** pa je zakonodaja proti diskriminaciji na podlagi spolne usmerjenosti v zvezi s socialno varnostjo stopila v veljavo istega meseca. Na **Poljskem** bo Zakon o nacionalnih in narodnostnih manjšinah in regionalnem jeziku začel veljati maja 2005.

PREGLEDNA TABELA: STANJE GLEDE IZVAJANJA DIREKTIV (NA DAN 1. APRILA 2005)

Opomba: Ta tabela vsebuje povzetek zakonodaje, sprejete v zvezi z direktivama. Ne poskuša oceniti, ali so nacionalne zakonodaje v celoti usklajene z direktivama oziroma ali se posamezne države članice v celoti ravna po njima. Ker se nacionalna zakonodaja na tem področju še vedno dokaj hitro spreminja, bo morda kmalu na ta seznam treba dodati nove zakone.

Belgija	<i>Zvezna raven:</i> Zakon z dne 25. februarja 2003 o boju proti diskriminaciji in spremembi Zakona z dne 15. februarja 1993 o ustanovitvi Centra za enake možnosti in boj proti rasizmu; Zakon z dne 20. januarja 2003 o okrepitvi protirasistične zakonodaje in spremembi Zakona z dne 30. julija 1981, po katerem se nekatera dejanja, povzročena zaradi rasizma ali ksenofobije, obravnavajo kot kazniva dejanja. <i>Regionalna raven:</i> Uredba Flamske regije/skupnosti z dne 8. maja 2002 o sorazmerni udeležbi na trgu zaposlovanja; Uredba Francoske skupnosti z dne 19. maja 2004 o izvajanju načela enakega obravnavanja; Uredba Valonske regije z dne 27. maja 2004 o enakem obravnavanju pri zaposlovanju in poklicnem strokovnem usposabljanju; Uredba Nemške skupnosti z dne 17. maja 2004 o zajamčenem enakem obravnavanju na trgu dela; Odlok z dne 26. junija 2003 o mešanem upravljanju trga dela in zaposlovanja v Regiji Bruselj-glavno mesto. <i>Pokriva vse razloge iz obeh direktiv in dodatne razloge, vključno s spolom.</i>
Češka	Zakon št. 65/1964. Delovno pravo, nazadnje spremenjeno leta 2004; Zakon št. 361/2003 o službenih razmerjih članov varnostnih sil; Zakon št. 221/1999 o službenih razmerjih članov oboroženih sil, spremenjen leta 2002; Zakon št. 218/2002 o uradni službi v državni upravi in o osebnih prejemkih uradnikov in drugih zaposlenih; Zakon o šolstvu št. 561/2004. <i>Pokriva vse razloge iz obeh direktiv in dodatne razloge, vključno s spolom.</i>
Danska	Zakon št. 960 (2004) o oddelku 266 b) Kazenskega zakonika, Zakon št. 626 (1987) o prepovedi rasne diskriminacije itd.; Zakon št. 459 (1996), spremenjen z Zakonom št. 253 (2004) in Zakonom št. 1416 (2004), o prepovedi diskriminacije v zvezi z zaposlovanjem in poklicem itd.; Zakon št. 374 (2003) o prepovedi neenakega obravnavanja zaradi rase in narodnosti; Zakon št. 1417 z dne 22. decembra (2004) o prepovedi neposredne in posredne diskriminacije na podlagi starosti in invalidnosti; Zakon št. 411 (2002) o Inštitutu za mednarodne študije in človekove pravice. <i>Pokriva vse razloge iz obeh direktiv in dodatne razloge.</i>
Nemčija	Zakon o industrijskih razmerjih, spremenjen leta 2001; Zakon o zastopanosti zveznega osebja, spremenjen leta 2001; Zakon o enakem obravnavanju invalidnih oseb. <i>Pokriva vse razloge iz obeh direktiv in dodatne razloge, vključno s spolom.</i>
Estonija	Zakon o spremembi Zakona o varuhu človekovih pravic in sorodni zakoni; Zakon Republike Estonije o pogodbah o zaposlitvi, spremenjen 22. 4. 2004; Kazenski zakonik. <i>Pokriva vse razloge iz obeh direktiv in dodatne razloge, vključno s spolom.</i>
Grčija	Grški zakon o uporabi načela enakega obravnavanja ne glede na rasni ali narodnostni izvor, verska ali druga prepričanja, invalidnost, starost ali spolno usmerjenost (objavljen 27. januarja 2005). <i>Pokriva vse razloge iz obeh direktiv.</i>
Španija	Zakon 62/2003 z dne 30. decembra o fiskalnih, upravnih in socialnih ukrepih; Pravna uredba 5/2000, 4. avgust, Zakon o kršitvah družbenega reda in sankcijah, spremenjen 01.04.; Zakon 51/2003 z dne 2. decembra o enakih možnostih, nediskriminaciji in enakosti dostopa za invalidne osebe. <i>Pokriva vse razloge iz obeh direktiv.</i> <i>Uredba 1865/2004 o ustanovitvi Nacionalnega sveta za invalidnost.</i>
Francija	Zakon o tisku 1881 (nazadnje spremenjen februarja 2005); Zakon o boju proti diskriminaciji št. 2001-1066; Zakon o družbeni modernizaciji št. 2002-73; Zakon o ustanovitvi specializiranega organa (HALDE) z dne 21. decembra 2004; Zakon o socialni koheziji z dne 20. decembra 2004. <i>Pokriva vse razloge iz obeh direktiv in dodatne razloge, vključno s spolom.</i>
Irska	Zakon o enakosti 2004 o spremembi Zakona o enakosti pri zaposlovanju iz leta 1998 in Zakona o enakem statusu iz leta 2000; Zakon o pokojninah 1990–2004; Zakon o opojnih pijačah 2003. <i>Pokriva vse razloge iz obeh direktiv in dodatne razloge, vključno s spolom.</i>
Italija	Zakonodajna uredba št. 215 z dne 9. julija 2003 o prenosu Direktive 2000/43, naknadno spremenjena z Zakonodajno uredbo št. 256 z dne 2. avgusta 2004; Uredba z dne 11. decembra 2003 o notranjih strukturah in pristojnostih specializiranega organa. <i>Pokriva rasni in narodnostni izvor.</i> Zakonodajna uredba št. 216 z dne 9. julija 2003 o prenosu Direktive 2000/78, naknadno spremenjena z Zakonodajno uredbo št. 256 z dne 2. avgusta 2004. <i>Pokriva vse razloge iz Direktive o enakosti pri zaposlovanju.</i>
Ciper	Zakon o enakem obravnavanju (rasni in narodnostni izvor) št. 59(I)/2004. Zakon o invalidnih osebah (sprememba) št. 57(I)/2004. Zakon o enakem obravnavanju pri zaposlitvi in poklicu št. 58(I)/2004; <i>Pokriva rasni in narodnostni izvor, vero ali prepričanje, starost, spolno usmerjenost.</i> Zakon o komisarju za upravo (sprememba) št. 36 (I)/2004; Zakon o boju proti rasizmu in drugim oblikam diskriminacije (komisar) št. 42 (1)/2004. <i>Pokriva vse razloge iz obeh direktiv in dodatne razloge.</i>

Latvija	Delovno pravo, sprejeto leta 2001, spremenjeno 7. maja 2004 <i>Pokriva izčrpen seznam razlogov, vendar brez izrecnega sklicevanja na spolno usmerjenost.</i>
Litva	Zakon o enakih možnostih, ki je stopil v veljavo 1. januarja 2005, Kazenski zakonik, spremenjen 1. maja 2003. <i>Pokriva vse razloge iz obeh direktiv.</i>
Luksemburg	Od sprejetja direktiv ni bila sprejeta ali spremenjena nobena zakonodaja.
Madžarska	Zakon CXXV iz leta 2003 o enakem obravnavanju in spodbujanju enakih možnosti; Vladna uredba 362/2004 o Oblasti za enako obravnavanje in podrobnih pravilih za njen postopek. <i>Pokriva vse razloge iz obeh direktiv in dodatne razloge, vključno s spolom.</i>
Malta	Zakon o delovnih in industrijskih razmerjih iz leta 2002 in Okrožnica 461 iz leta 2004 (Pravilnik o enakem obravnavanju pri zaposlovanju); Zakon o enakih možnostih (invalidnih oseb) iz leta 2000. <i>Pokriva vse razloge iz obeh direktiv.</i>
Nizozemska	Zakon o splošnem enakem obravnavanju iz leta 1994, spremenjen z Zakonom o ES izvajanju iz leta 2004; Zakon o diskriminaciji zaradi starosti z dne 17. decembra 2003; Zakon o enakem obravnavanju na podlagi invalidnosti ali kronične bolezni z dne 3. aprila 2003. <i>Pokriva vse razloge iz obeh direktiv in dodatne razloge, vključno s spolom.</i>
Avstrija	<i>Zvezna raven:</i> Zvezni zakon o enakem obravnavanju (sprejet leta 1993, spremenjen leta 2004), Zakon o enakem obravnavanju, Zakon o Komisiji za enako obravnavanje in Uradu za enako obravnavanje (vsi veljajo od 1. julija 2004). <i>Deželna raven:</i> Štajerski zakon o enakem obravnavanju, Dunajska službena odredba, Dunajski protidiskriminacijski zakon, Spodnjeavstrijski zakon o enakem obravnavanju, Koroški protidiskriminacijski zakon. <i>Pokriva vse razloge iz obeh direktiv in spol. Invalidnost je do sedaj zajeta le v deželni zakonodaji.</i>
Poljska	Delovno pravo (nazadnje spremenjeno 14. novembra 2003); Zakon z dne 20. aprila 2004 o spodbujanju zaposlovanja in institucijah trga dela; Odlok Sveta ministrov z dne 25. junija 2002 o vladnem pooblaščenca za enak status moških in žensk. Zakon o nacionalnih in narodnostnih manjšinah in regionalnem jeziku (sprejet 6. januarja 2005, velja od 1. maja 2005). <i>Pokriva vse razloge iz obeh direktiv in dodatne razloge, vključno s spolom.</i>
Portugalska	Zakon 18/2004 o diskriminaciji na podlagi rasnega in narodnostnega izvora; Zakonski odlok 251/2002; Zakon 38/2004 o ukrepih za rehabilitacijo in sodelovanje invalidnih oseb; Zakon 16/2001 o verski svobodi. Zakon o delovnem pravu 99/2003, Zakon 35/2004 o urejanju Delovnega prava. <i>Pokriva vse razloge iz obeh direktiv in dodatne razloge, vključno s spolom.</i>
Slovenija	Izvajanje Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja iz leta 2004; Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov iz leta 2004; Zakon o delovnih razmerjih iz leta 2003. <i>Pokriva vse razloge iz obeh direktiv in dodatne razloge, vključno s spolom.</i>
Slovaška	Zakon št. 365/2004 o enakem obravnavanju na nekaterih področjih in zaščiti pred diskriminacijo, ki spreminja in dopolnjuje nekatere druge zakone (Protidiskriminacijski zakon); Zakon št. 308/1993 o ustanovitvi Slovaškega nacionalnega centra za človekove pravice, nazadnje spremenjen leta 2004; Delovno pravo št. 311/2001, nazadnje spremenjeno z Zakonom št. 365/2004. <i>Pokriva vse razloge iz obeh direktiv.</i>
Finska	Zakon o nediskriminaciji 21/2004; Kazenski zakonik, spremenjen z Zakonom 302/2004; Zakon o pogodbah o zaposlitvi, spremenjen z Zakonom 23/2004. <i>Pokriva vse razloge iz obeh direktiv in dodatne razloge, vključno s spolom.</i>
Švedska	Zakon o prepovedi narodnostne diskriminacije (1999:130), nazadnje spremenjen z Zakonom 2003:308; Zakon o prepovedi diskriminacije invalidnih oseb v delovnem okolju (1999:132), spremenjen z Zakonom 2003:309; Zakon o prepovedi diskriminacije v delovnem okolju na podlagi spolne usmerjenosti (1999:133), spremenjen z Zakonom 2003:310; Zakon o enakem obravnavanju študentov na univerzah (2001:1286), spremenjen z Zakonom 2003:311; Zakon o prepovedi diskriminacije (2003:307), spremenjen z Zakonom 2004:1089. Zakonodaja proti diskriminaciji na podlagi spolne usmerjenosti v zvezi s socialno varnostjo je stopila v veljavo januarja 2005. <i>Pokriva vse razloge iz obeh direktiv razen starosti.</i>
Združeno kraljestvo	<i>Velika Britanija:</i> Zakon o rasnih odnosih 1976, nazadnje spremenjen s Pravilnikom o rasnih odnosih leta 2003; <i>Severna Irsko:</i> Odredba o rasnih odnosih (Severna Irsko) 1997, nazadnje spremenjena s Pravilnikom o rasnih odnosih leta 2003. <i>Pokriva rasni in narodnostni izvor.</i> <i>Velika Britanija:</i> Zakon o diskriminaciji na podlagi invalidnosti 1995, nazadnje spremenjen s Pravilnikom o diskriminaciji na podlagi invalidnosti 2003; Pravilnik o Zakonu o diskriminaciji na podlagi invalidnosti 1995 (Pokojnine) 2003; Pravilnik o enakosti pri zaposlovanju (Spolna usmerjenost) (sprememba) 2003; <i>Severna Irsko:</i> Odredba o poštenem zaposlovanju in obravnavanju (Severna Irsko) 1998, nazadnje spremenjena s Pravilnikom o poštenem zaposlovanju leta 2003; Pravilnik o enakosti pri zaposlovanju (spolna usmerjenost) (Severna Irsko) 2003; Pravilnik o Zakonu o diskriminaciji 1995 (sprememba) (Severna Irsko) 2004. <i>Pokriva vero ali prepričanje, spolno usmerjenost in politično mnenje na Severnem Irskem.</i>

Bolgarija	Zakon o zaščiti pred diskriminacijo 2003, velja od januarja 2004 <i>Pokriva vse razloge iz obeh direktiv in dodatne razloge, vključno s spolom.</i>
Romunija	Odlok, sprejet avgusta 2000, ki pokriva preprečevanje in kaznovanje vseh oblik diskriminacije, Zakon št. 48 z dne 16. januarja 2002 o potrditvi Odloka z nekaj spremembami. <i>Pokriva vse razloge iz obeh direktiv in dodatne razloge, vključno s spolom.</i>
Norveška	Zakonodaja za „izvajanje“ določb Direktive o zaposlovanju (2000/78) je stopila v veljavo 1. maja 2004.

Zakonodaja je trenutno v obravnavi v parlamentu na **Češkem** (osnutek protidiskriminacijskega zakona o prenosu obeh direktiv), v **Franciji** (preoblikovanje Zakona o invalidnosti iz leta 1975), **Nemčiji** (v zvezi z obema direktivama in Direktivo o enakem obravnavanju moških in žensk – 2002/73/ES), **Luksemburgu** (osnutek zakona 5248 o prenosu Direktive o rasni enakosti in osnutek zakona 5249 o prenosu Direktive o enakosti pri zaposlovanju) in **Avstriji** (osnutek zakona o novi različici Zakona o enakem statusu invalidnih oseb). V **Latviji** je bil celovit osnutek protidiskriminacijskega zakona v prvem branju v parlamentu aprila 2004, toda videti je, da ga je nova vlada zavrnila in želi obe direktivi prenesti s spremembami več obstoječih zakonov. V **Španiji** je vlada decembra 2004 sprejela osnutek zakona o klavzulah v kolektivnih pogodbah, ki zadevajo prekinitev pogodb, ko delavci dosežejo starostno mejo za upokojitev, in osnutek zakona zdaj obravnava parlament. Na **Cipru** je osnutek zakona o odpravi najvišje pravne starostne meje 60 let za članstvo v Komisiji za javno izobraževanje (ki se ukvarja z imenovanji in drugimi delovnimi vprašanji v zvezi z učitelji v javnem sektorju) trenutno prav tako v obravnavi v parlamentu.

V **Združenem kraljestvu** osnutek zakona o diskriminaciji na podlagi invalidnosti trenutno obravnava parlament. Poleg tega je marca 2005 vlada objavila nov osnutek zakona o enakosti, ki na eni strani predlaga ustanovitev Komisije za enakost in človekove pravice, na drugi pa namerava razširiti obseg zaščite pred diskriminacijo na podlagi vere in prepričanja na zagotavljanje dobrin, ugodnosti in storitev javnosti, zagotavljanje in upravljanje prostorov ter izvajanje javnih funkcij. Na Severnem Irskem poteka javno posvetovanje o možnostih za novi osnutek enotnega zakona o enakosti, ki naj bi uskladal obstoječo protidiskriminacijsko zakonodajo, kolikor je praktično mogoče, in posodobil ter razširil sedanje določbe, kjer bi bilo ustrezno. Poleg tega bodo jeseni 2005 potekala posvetovanja o osnutku predpisov o izobraževanju invalidov, ki naj bi začeli veljati septembra 2006.

Medtem je na **Norveškem** v obravnavi predlog zakona o prepovedi diskriminacije na podlagi narodnosti, vere itd. in še en predlog zakona o ombudsmanu za enakost in diskriminacijo (na podlagi petih razlogov iz direktiv) in odboru za pritožbe glede enakosti in diskriminacije.

V **Estoniji** je še vedno treba uvesti zakonodajo za prenos vidikov Direktive o rasni enakosti, ki niso povezani z zaposlovanjem, v **Španiji** pa bo stopila v veljavo Kraljeva uredba o sestavi in funkcijah Sveta za spodbujanje enakega obravnavanja vseh oseb brez razlikovanja na podlagi rasnega ali narodnostnega izvora, da bo ta specializirani organ lahko začel delovati.

ZAŠČITA IN UVELJAVLJANJE PRAVIC POSAMEZNIKA

Pravice posameznikov, ki so zaščitene z Direktivo o rasni enakosti in Direktivo o enakosti pri zaposlovanju, se morajo pravilno uveljaviti z ukrepi na nacionalni ravni. V večini držav članic take primere obravnavajo in o njih presojuje civilna ter delovna sodišča, včasih pa tudi kazenska sodišča. V nekaterih državah so na razpolago še druge možnosti, vključno z upravnim postopkom pred organi za enakost. Marsikje je na razpolago tudi sprava kot način za razrešitev sporov o diskriminaciji.

Na splošno lahko žrtve poiščejo zadoščenje s sklicevanjem na nacionalne protidiskriminacijske zakone pred nacionalnimi sodišči. Toda direktivi ščitita pravice posameznikov tudi v primerih, ko nista bili pravilno ali v celoti preneseni v nacionalno zakonodajo (glej okvir).

Pravice posameznikov v primerih, ko direktivi nista bili v celoti preneseni

Če domnevno diskriminacijo izvaja država ali javni organ, se je na določbe protidiskriminacijskih direktiv, ki so jasne, natančne in brezpogojne, mogoče neposredno sklicevati pred nacionalnimi sodišči. Takšne določbe so opredeljene kot določbe z „*vertikalnim neposrednim učinkom*“. To pomeni, da se, če država članica ni pravočasno prenesla direktiv ali ju je prenesla nepravilno, lahko posamezniki, ki trdijo, da jih je diskriminiral javni organ, kljub temu sklicujejo na določbe direktiv.

Če domnevno diskriminacijo izvaja drug posameznik ali zasebni subjekt, morajo nacionalna sodišča direktivama zagotoviti „*posredni učinek*“ in storiti vse, kar je mogoče, ter nacionalno zakonodajo razlagati skladno z zakonodajo Evropske skupnosti. To pomeni, da morajo v čim večji možni meri razlagati nacionalno zakonodajo v luči besedila in namena direktiv, da se dosežejo rezultati, ki jih direktivi predvidevata. Pri tem ni pomembno, ali je bila nacionalna zakonodaja sprejeta pred direktivo ali po njej (Primer C-106/89 *Marleasing* [1990] ECR 4135).

Tretje načelo zakonodaje Skupnosti, ki pomaga zagotoviti, da države članice pravilno izvajajo direktive o enakosti, je načelo „*državne odgovornosti*“ (Primer C-6 & 9/90 *Francovich*, povezana primera C-46/93 *Brasserie du Pêcheur* in C-48/93 *Factortame*). Če do roka za prenos ni zagotovljena nacionalna zakonodaja za izvajanje direktive ali je nacionalna zakonodaja v nasprotju z zakonodajo ES, morajo države članice poskrbeti za nadomestilo za škodo, ki je nastala zaradi neizvajanja direktive. Da bi država lahko bila odgovorna, morajo biti izpolnjeni nekateri pogoji: 1) cilj določbe Skupnosti, ki je bila kršena, mora biti zagotavljanje pravic posameznika, 2) kršitev mora biti dovolj resna in 3) med opustitvijo države in škodo, ki jo utrpijo prizadete osebe, mora obstajati vzročna povezava. Nacionalna sodišča je mogoče zaprositi, naj odločijo, ali je država članica napačno izvajala direktivi o enakosti, in če sodišče ugotovi, da je, in so zgornji pogoji izpolnjeni, je tožnik lahko upravičen do denarnega nadomestila.

Nacionalna sodišča lahko vprašanja glede razlage določenih zahtev iz direktiv naslovijo tudi na Sodišče Evropskih skupnosti, ki jih nato pretehta in izreče sodbo.

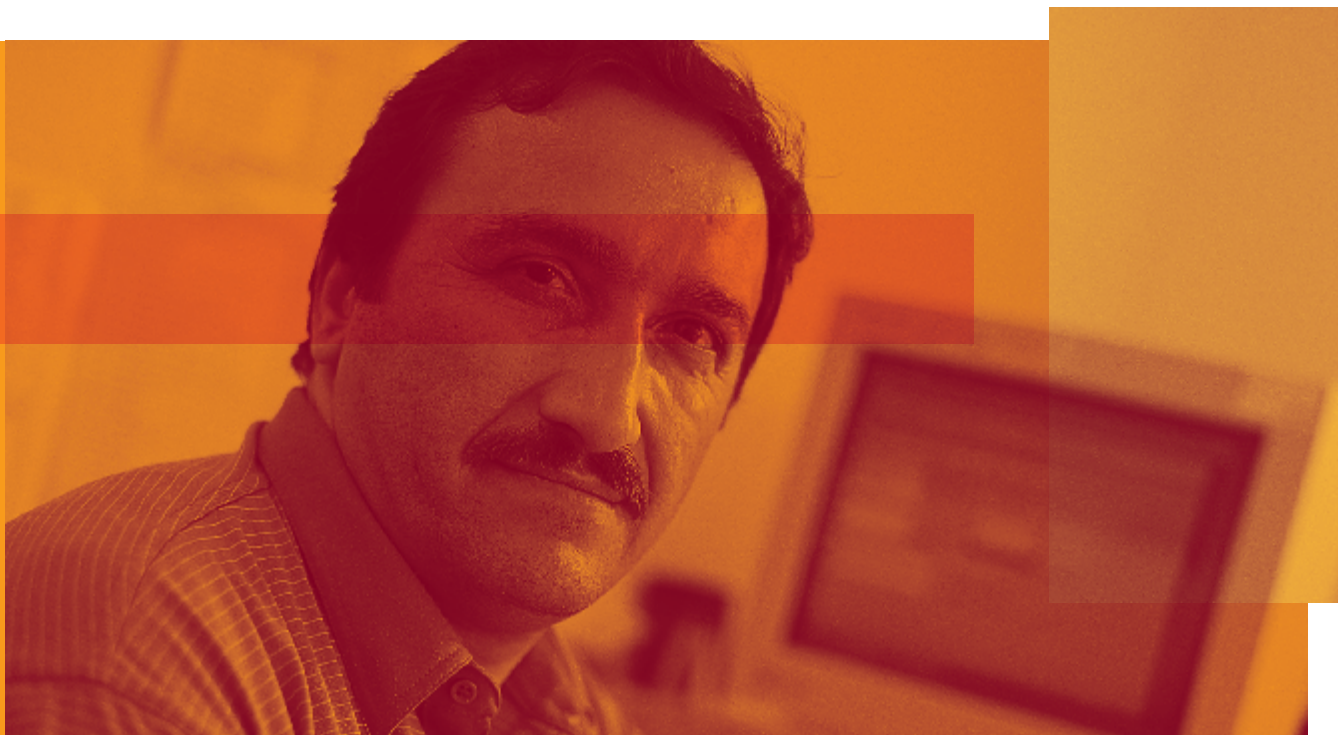
Vloga Sodišča Evropskih skupnosti

Če nacionalno sodišče ni prepričano, ali je izvajanje direktiv o enakosti pravilno, ali ni prepričano, kako bi bilo treba razlagati določen izraz iz direktiv, lahko zaprosi in je dolžno zaprositi Sodišče Evropskih skupnosti za predhodno odločitev o razlagi direktiv, da lahko v zadevnem primeru izreče svojo sodbo (člen 234 Pogodbe ES). Sodišča zadnje stopnje (na sodbe katerih se ni mogoče pritožiti) so dolžna takšna vprašanja nasloviti na Sodišče Evropskih skupnosti. V odgovor bo Sodišče ES pregledalo vse ustrezne določbe direktiv in dalo svojo razlago ob upoštevanju okoliščin nacionalnega primera. Prav tako bo upoštevalo vsa opažanja, ki jih predložijo vlade držav članic ali Komisija. Takšne sodbe Sodišča ES so izjemno pomembne za pravilno in enotno uporabo določb direktiv. Predhodne odločitve so ključnega pomena pri razlaganju zakonodaje EU o spolni enakosti, na primer. Nevladne organizacije, sindikati in druge zainteresirane organizacije v državah članicah lahko prosijo za razjasnitev določb direktiv in preverijo zakonodajo v svojih državah, tako da strateško predložijo primere, ki nacionalna sodišča silijo, da se za predhodna sklicevanja obrnejo na Sodišče ES.

Dve nemški sodišči sta na Sodišče ES naslovili vprašanja glede skladnosti z Direktivo o enakosti pri zaposlovanju določbe v nacionalni zakonodaji, po kateri je mogoče sklepati pogodbe za določen čas z delavci, starimi 52 let ali več (primera C-144/04 *Mangold*, Uradni list C 146/01, 29.5.2004 in C-261/04 *Schmidt*, Uradni list C 228/41, 11.9.2004, od katerih je bil slednji že umaknjen – Uradni list EU je na spletni strani <http://europa.eu.int/eur-lex/>).

Tudi madžarsko sodišče se je na Sodišče ES obrnilo z vprašanjem, ali je določba madžarskega Kazenskega zakonika, po kateri je javna uporaba ali razkazovanje peterokrake rdeče zvezde prekršek, skladna z načelom zakonodaje Skupnosti o nediskriminaciji (primer C-328/04 *Vajnai Attila*, Uradni list: 23.10.2004/C 262/15). Vprašanje je, ali Direktiva o rasni enakosti dovoljuje ljudem izražati politična prepričanja s simboli. Tudi špansko sodišče je Sodišče ES prosilo za predhodno mnenje glede razlage pojma invalidnosti za namene zaščite, ki jo predvideva Direktiva 2000/78 (primer C-13/05; *Chacón Navas*, Uradni list C 69/8, 19.03.2005).

Tovrstna sklicevanja so lahko kar dolga, zlasti če vprašanje postavi sodišče zadnje stopnje. Pričakovati je, da bo število vprašanj nacionalnih sodišč v zvezi z direktivama o enakosti in morebitnih sodb Sodišča ES v prihodnjih letih stalno naraščalo. Medtem so se v državah članicah začele pojavljati nacionalne sodbe, povezane z direktivama o enakosti (glej primere v okvirjih).

Sodni primeri o diskriminaciji

Belgija in Francija: Lastniki obsojeni zaradi rasne diskriminacije

Decembra 2004 je belgijsko kazensko sodišče v Antwerpnu obsodilo diskriminacije lastnika hiše, ker svoje hiše ni bil pripravljen oddati belgijskemu paru s poreklom iz Konga. Lastnik je nepremičninski agenciji dal navodila, naj hiše „po možnosti ne odda tujcem“. V primeru je poleg javnega tožilca sodeloval tudi Center za enake možnosti in boj proti rasizmu, ki je belgijski specializirani organ. V povprečju je 7 % pritožb, ki jih Center prejme vsako leto, povezanih s stanovanjskimi zadevami. Lastnik hiše je moral Centru plačati odškodnino v znesku 250 evrov.

Septembra 2004 je kazensko sodišče v Grenoblu v Franciji obsodilo lastnico, ki ni bila pripravljena prodati zemljiške parcele „Arabcu“ in je trdila, da se boji težav s sosedi. Sodišče ji je naložilo globo v višini 10 000 evrov, jo obsodilo na štiri mesece pogojne zaporne kazni in ji naložilo plačilo odškodnine kupcu v višini 1 500 evrov in njegovi ženi v višini 500 evrov. Sodišče je tudi določilo, da je sodbo treba objaviti v strokovnem glasilu združenja nepremičninskih posrednikov in dosodilo odškodnino dvema nevladnima organizacijama, ki sta podpirali žrtev, in sicer MRAP in SOS rasizem.

Finska: Razveljavitev odločitve Cerkve, ki prepoveduje, da bi tisti, ki živijo v registriranih istospolnih partnerstvih, postali duhovniki

Upravno sodišče v Vaasi je pred kratkim razveljavilo odločitev Evangeličanske luteranske cerkve, da prosilka ne more biti imenovana za duhovnico, ker javno živi v istospolnem partnerstvu in je izjavila, da ga namerava tudi uradno registrirati. Odločitev je kršila Protidiskriminacijski zakon, ki med drugim prepoveduje diskriminacijo na podlagi spolne usmerjenosti ali „drugih razlogov, povezanih z osebo“, in življenje v istospolnem partnerstvu je eden od takih drugih razlogov. V finski zakonodaji o cerkvah, npr. Odredbi o cerkvah in Zakonu o cerkvah ni nobenih izjem za izvajanje izjeme o „verskih običajih“ iz člena 4(2) Direktive o enakosti pri zaposlovanju.

Irška: Delovno sodišče se sklicuje na Direktivo o rasni enakosti v primeru nepoštenega odpusta zaradi rase

Pred prenosom irska zakonodaja o dokaznem bremenu ni bila usklajena z direktivama. Ko je Delovno sodišče obravnavalo primer *Citibank v. Massinde Ntoko* dne 8. marca 2004 (EED045), Direktiva o rasni enakosti in Direktiva o enakosti pri zaposlovanju še nista bili preneseni v irsko zakonodajo. Kljub temu se je sodišče neposredno opiralo na določbo Direktive o rasni enakosti o dokaznem bremenu, da bi dokazalo diskriminacijo Citibank proti delavcu iz Konga na podlagi njegove rase, ker je bil odpuščen zaradi osebnega telefonskega pogovora na delovnem mestu. Sodišče se je sklicevalo na sodno prakso Sodišča Evropskih skupnosti, po kateri se je mogoče opirati na direktivo, čeprav se ne izvaja, pri razlaganju nacionalne zakonodaje v primerih, v katere so vpleteni posamezniki: nacionalna sodišča so v čim večji meri dolžna razlagati nacionalne določbe v luči besedila direktiv, da se doseže rezultat, ki ga predvideva določena direktiva. Toženec je bil dolžan tožniku plačati nadomestilo v znesku 15 000 evrov (2 000 evrov zaradi izgube dohodka in 13 000 evrov zaradi nedelarne škode, se pravi ponižanja, ki ga je delavec utrpel, in kratenja temeljne pravice do enakega obravnavanja ter zaščite pred rasnimi predsodki).

Madžarska: Pravica nevladnih organizacij, da nastopajo kot tožniki v primerih diskriminacije v javnem interesu

Gejevka in lezbična nevladna organizacija je sprožila primer proti Univerzi reformirane cerkve Gáspár Károli zaradi trditve, da je univerza izvajala diskriminacijo proti homoseksualnim študentom teologije. Po izključitvi študenta teologije, ki je enemu svojih profesorjev priznal svojo homoseksualnost, je Svet teološke fakultete dne 10. oktobra 2003 objavil splošno izjavo, v kateri je trdil, da „cerkev ne more dovoliti [...] izobraževanja, najemanja in zaposlovanja pastorjev in učiteljev, ki živijo kot homoseksualci ali spodbujajo tak način življenja“. Sodišče prve in druge stopnje je presodilo, da je univerza izvajala svojo svobodo izražanja znotraj ustavnih meja in ni izvajala diskriminacije proti homoseksualcem. Nevladna organizacija namerava zahtevati revizijo postopka na Vrhovnem sodišču.

Ta primer je pomembno vplival na nevladne organizacije, ki sprožajo primere v javnem interesu (*actio popularis*): sodišče je ugotovilo, da je homoseksualnost inherentna osebna lastnost, kar je po madžarskem Zakonu o enakem obravnavanju predpogoj za tožbo na podlagi *actio popularis*. Poleg tega nevladnim organizacijam ni treba čakati, da se diskriminacija dejansko zgodi – zadošča, da bi do kršitve pravic lahko prišlo v prihodnosti zaradi diskriminacijskega zakona, prakse itd., kateremu oporekajo.

Slovenija: Ustavna presoja o odloku, ki omejuje gradnjo džamij

Julija 2004 je slovensko Ustavno sodišče presodilo, da referendumsko vprašanje o tem, ali je Odlok ljubljanskega Mestnega sveta veljaven, krši ustavno pravico do svobodnega opravljanja verskih obredov. Zadevni odlok je določal pogoje za gradnjo objektov, ki naj bi se uporabljali za verske in kulturne dejavnosti islamske verske skupnosti. Sodišče je izjavilo, da je namen odločanja o pogojih uporabe zemljišč na referendumu v resnici onemogočanje gradnje džamije, zato bi referendum o Odloku pomenil odločanje o tem, ali člani islamske verske skupnosti lahko v džamiji svobodno opravljajo svoje verske obrede ali ne, kar je protiustavno.

Švedska: Pozitiven ukrep na podlagi narodnostne pripadnosti za vstop na univerzo

Univerza v Uppsali je uvedla „dodatna izbirna merila“ za študente prava, po katerih je bilo 10 % mest v programu študija prava rezerviranih za kandidate, katerih starši so bili „tujega izvora“. To je bilo v skladu z zakonodajo iz januarja 2003, ki naj bi okrepila pluralizem v visokem šolstvu. Ukrepu sta oporekali kandidatki z visokimi ocenami, ki bi se lahko vpisali v program, če ne bi bilo dodatnih izbirnih meril. Trdili sta, da so izbirna merila diskriminacijska po Zakonu o študentih na univerzah iz leta 2001, ki izrecno ne predvideva preferencialnega obravnavanja. Okrožno sodišče v Uppsali je januarja 2005 presodilo, da je praksa univerze v nasprotju s prepovedjo neposredne diskriminacije, pri tem pa se je oprlo na sodno prakso Sodišča Evropskih skupnosti v zvezi s pozitivnimi ukrepi glede spola, t. j. pozitivni ukrepi niso dovoljeni, če obstaja očitna razlika v odlikah kandidatov. Vsaki od kandidatki je bila prisojena odškodnina v znesku 75 000 švedskih kron (približno 7 500 evrov). Verjetno je, da bo primeru sledila pritožba.

Nizozemska: Neizpolnitev zahteve po razumni prilagoditvi v poklicnem usposabljanju

Protidiskriminacijski urad je sprožil postopek proti združenju, ki organizira izpite za sektor hotelov in restavracij, s trditvijo, da je združenje kršilo Zakon o enakem obravnavanju na podlagi invalidnosti ali kronične bolezni, ker ni poskrbelo za razumne prilagoditve v poklicnem usposabljanju. Združenje je kandidatom z bralnimi motnjami ponudilo „prilagojene“ izpite. Toda za tak „prilagojen“ izpit je bilo treba plačati dodatnih 90 evrov. Komisija za enako obravnavanje se je strinjala, da tako zaračunavanje ni skladno z obveznostjo po zagotavljanju razumnih prilagoditev za invalidne osebe, ki izhaja iz Zakona. Zahtevana prilagoditev v tem primeru za združenje ni pomenila nesorazmernega bremena, zato je sodišče presodilo, da je združenje izvajalo nezakonito diskriminacijo. (Primer 2004/140 z dne 26. oktobra 2004.)

Španija: Vrhovno sodišče razveljavilo klavzule v kolektivnih pogodbah, ki zahtevajo upokojitev pri 65 letih

V dveh sodbah z dne 9. marca 2004 je Vrhovno sodišče razveljavilo klavzule v kolektivnih pogodbah, po katerih so se delavci morali upokojiti pri 65 letih, ker ni bilo nobene nacionalne določbe, ki bi omogočala takšno prisilno upokojitev. Sodišče se je opiralo na Direktivo o enakosti pri zaposlovanju in sklenilo, da je prisiljevanje delavcev, da se upokojijo pri 65 letih, diskriminacijsko na podlagi starosti, če ni nobenih določb, ki bi opravičevale različno obravnavanje na podlagi starosti zaradi „zakonitih ciljev politike zaposlovanja, trga dela in poklicnega usposabljanja“.

Decembra 2004 je španska vlada sprejela osnutek zakona, da bi omogočila ponovno uvedbo takšnih klavzul v kolektivne pogodbe s sklicevanjem na „zakonite cilje politike zaposlovanja, trga dela in poklicnega usposabljanja“. To pomeni, da potem, ko bo parlament sprejel osnutek zakona, takšne klavzule ne bodo pomenile diskriminacije na podlagi starosti, če jih bo seveda mogoče objektivno in razumno opravičiti.

Združeno kraljestvo: Prvi primer diskriminacije na podlagi spolne usmerjenosti po Pravilniku, ki prenaša Direktivo o enakosti pri zaposlovanju

Januarja 2005 je bila odkrita prva kršitev Pravilnika o enakosti pri zaposlovanju (spolna usmerjenost) iz leta 2003. Rzsodišče za delovna razmerja Stratford Employment Tribunal v Londonu je presodilo, da je bil poslovni direktor dlje časa žrtev zlorab s strani višjih vodilnih delavcev v svojem podjetju Cleanaway in je bil končno prisiljen dati odpoved z delovnega mesta, kjer je letno zaslužil 54 000 funtov (približno 78 400 evrov). Dosojena mu je bila odškodnina v znesku 35 345 funtov (približno 51 300 evrov) zaradi prisilne odpovedi, nadlegovanja in diskriminacije. Rzsodišče je ugotovilo, da se njegov delodajalec ni hotel soočiti s problemom oziroma ga reševati, kljub prejšnjim pritožbam, ki jih je nanj naslovil drug homoseksualno usmerjen član osebja. Kadrovski oddelek v podjetju Cleanaway ni poskrbel za to, da bi višji vodilni delavci razumeli, da sklicevanje na spolno usmerjenost ni dopustno.

Pravna sredstva in sankcije kot nadomestilo za kršitve pravic posameznikov

Po direktivah morajo nacionalna sodišča zagotoviti zadovoljiva pravna sredstva za kršitve načela enakega obravnavanja. Sankcije proti tistim, ki diskriminirajo, morajo biti *učinkovite* (t. j. doseči želeni učinek), *sorazmerne* (t. j. ustrezno odtehtati resnost in naravo izgube in/ali škode, ki jo oseba utрпи) in *odvračilne* (t. j. odvrčati prihodnja diskriminacijska dejanja). Prezgodaj je še, da bi lahko pravilno ocenili, ali različne sankcije, ki so na razpolago v posameznih državah članicah, izpolnjujejo to zahtevo ali ne. To bo postalo jasno, ko bodo nacionalna sodišča obravnavala še več primerov.

Nekatere države članice že tradicionalno nalagajo kazenske sankcije za nekatere oblike diskriminacije, predvsem denarne in zaporne kazni. Direktive ES pa se v glavnem izvajajo prek civilnega, delovnega in upravnega prava, zato bodo v prihodnje verjetno bolj pogoste sankcije v obliki nadomestil. Finančno nadomestilo lahko vključuje nadomestilo za preteklo in prihodnjo izgubo ter prizadeta čustva, odškodnino za osebno prizadetost, na primer psihično poškodbo, ali eksemplarično odškodnino za kaznovanje tistega, ki diskriminira. Na ta način žrtev prejme neposredno nadomestilo v nasprotju z denarnimi kaznimi kazenskega prava, ki se izplačajo državi. Druga pravna sredstva vključujejo začasno pomoč, ki tistemu, ki diskriminira, prepreči diskriminacijo in ga prisili v ukrepanje za preprečevanje ali omejevanje učinkov diskriminacije na žrtev, na primer odredba o ponovnem sprejetju na delovno mesto ali sprejetje določenega kodeksa ravnanja. Včasih se posebne sankcije za podjetja ali organizacije razlikujejo od tistih, ki se naložijo posameznikom.

Mnogo držav ima sankcije, ki so posebej oblikovane za popravo diskriminacije, bodisi namesto bodisi poleg splošnejših civilnih, kazenskih ali upravnih sankcij. Na primer, sankcije v Belgiji vključujejo denarne kazni kazenskega prava, zaporno kazen in nadomestilo za škodo, civilno odškodnino, razveljavitev klavzul v pogodbah, odredbo za prenehanje diskriminacijske prakse in objavo sodbe. V primerih, ko so bili delavci odpuščeni, ker so se pritoževali nad diskriminacijo (viktimizacija), so lahko sprejeti nazaj v službo in prejmejo plačilo za nazaj, lahko pa zahtevajo odškodnino v znesku šestmesečnega nadomestila.

V Italiji lahko po uredbah o prenosu direktiv sodnik odredi prenehanje diskriminacijskega vedenja, odpravo njegovih učinkov in ponovno vzpostavitev položaja pred diskriminacijo. To temelji na podmeni, da je sleherna diskriminacija protizakonita in posledično neveljavna. Odpusti kot posledica diskriminacije se vedno štejejo za nične in neveljavne, in delavce, ki so bili nepošteno odpuščeni, je mogoče ponovno sprejeti na isto delovno mesto. Sodniki lahko tudi odredijo objavo svoje odločitve v nacionalnem časopisu. Žrtve lahko zahtevajo nadomestilo za finančno ali drugo škodo. Podjetjem, spoznanim za kriva zaradi diskriminacije na podlagi rasnega ali narodnostnega izvora, se lahko prekličejo vsi razpisi, dobavne pogodbe ali finančna pomoč javnih organov. V nekaterih primerih so lahko podjetja izključena iz razpisov ali finančne pomoči za obdobje do dveh let.

Evropsko mrežo organov za enakost Equinet vodi Nizozemska komisija za enako obravnavanje, nalogo sekretariata pa opravlja Skupina za migracijsko politiko.

Namen mreže Equinet je razvijanje sodelovanja in spodbujanje izmenjave informacij med organi za enakost iz vse Evropske unije – zastopanih je 18 držav članic –, da bi zagotovili enotno uporabo zakonov EU o enakosti in dvig ravni pravne zaščite pred diskriminacijo.

Poleg pomoči organom za enakost pri izvajanju njihovih nalog z izmenjavo pravnih strokovnih znanj in mnenj o strategijah izvajanja, želimo tudi spodbujati dialog z evropskimi institucijami, da bi pospešili vključevanje vprašanj, povezanih z enakostjo, v politike in programe EU.

Equinet deluje prek delovnih skupin, usposabljanja za osebje in z izmenjavo informacij o delovnih praksah ter obstoječih politikah v EU. Tako pomaga izboljšati uspešnost organov za enakost, krepiti njihovo samostojnost in povečuje učinkovitost pri njihovi podpori žrtvam diskriminacije. Tovrstno sodelovanje tudi pomeni, da se lahko organi za enakost učijo od tujih izkušenj in pripravijo v svojih državah bolj utemeljena priporočila glede zakonodaje in postopkov.

Mreža bo do konca leta 2006 dobivala podporo akcijskega programa Skupnosti, eden od naših neposrednih ciljev pa je ustvariti pogoje za njeno ohranitev po tem datumu.

ALEX-GEERT CASTERMANS, PREDSEDNIK, NIZOZEMSKA KOMISIJA ZA ENAKO OBRAVNAVANJE

Organi za enakost v državah članicah EU

Člen 13 Direktive o rasni enakosti (2000/43/ES) od držav članic zahteva, da ustanovijo organ za spodbujanje rasne in narodnostne enakosti. Njegove pristojnosti morajo vključevati zagotavljanje neodvisne pomoči žrtvam diskriminacije pri vlaganju pritožb o diskriminaciji, izvajanje neodvisnih anket in objavljanje neodvisnih poročil ter priporočil o katerih koli vprašanih, povezanih z diskriminacijo. Mnogi organi za enakost imajo pooblastila tudi za obravnavanje drugih razlogov za diskriminacijo poleg rasnega in narodnostnega izvora. Tega zakonodaja Združenega kraljestva ne zahteva, čeprav Evropska komisija to močno spodbuja (glej okvir, v katerem je seznam organov za enakost in podobnih organov v 25 državah članicah EU in Romuniji ter oblike diskriminacije, ki jih ti organi obravnavajo).

Organi za enakost (ali podobni organi)

	Organ za enakost	Kontakt	Razlog
Belgija	Center za enake možnosti in boj proti rasizmu – <i>Centre pour l'égalité des chances et la lutte contre le racisme – Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding</i>	Tel. (32-2) 212 30 00 www.diversiteit.be	Vsi razlogi, navedeni v obeh direktivah, in drugi razlogi
Češka	Javni varuh pravic – <i>Veřejný ochránce práv</i>	Tel. (420-542) 542 111 www.ochrance.cz	Vsi razlogi, navedeni v obeh direktivah, in spol
Danska	Danski inštitut za človekove pravice – <i>Rights Institut for Menneskerettigheder</i>	Tel. (45) 32 69 88 88 www.humanrights.dk	Rasni in narodnostni izvor
Nemčija	Komisar Zvezne vlade za migracijo, begunce in integracijo – <i>Beauftragten der Bundesregierung für Migration, Flüchtlinge und Integration</i> Komisar Zvezne vlade za potrebe invalidnih oseb – <i>Behindertenbeauftragte</i>	Tel. (49-30) 206 55 18 35 ali (49-1888) 555 18 35 www.integrationsbeauftragte.de Tel. (49-1888) 527 29 44 www.behindertenbeauftragter.de	Rasni in narodnostni izvor Invalidnost
Estonija	Urad ministra za pravosodje Estonije – <i>Eesti Vabariigi Oiguskantsler</i>	Tel. (372) 693 84 00 www.oiguskantsler.ee	Vsi razlogi, navedeni v obeh direktivah, ter spol in drugi razlogi
Grčija	Grški varuh človekovih pravic	Tel. (30) 80 11 12 50 00 www.synigoros.gr	Vsi razlogi
Španija	Nacionalni svet za invalidnost – <i>Consejo Nacional de la Discapacidad</i> Ombudsman – <i>El Defensor del Pueblo</i>	Tel. (34-91) 363 70 00 www.mtas.es Tel. (34-91) 432 79 00 www.defensordelpueblo.es	Invalidnost Vsi razlogi
Francija	Visoka oblast za boj proti diskriminaciji in za enakost – <i>Haute autorité de lutte contre les discriminations et pour l'égalité</i>	Tel. (33) 08 10 00 50 00 www.le114.com	Vsi razlogi, navedeni v obeh direktivah, ter spol in drugi razlogi
Irska	Oblast za enakost <i>Equality Authority</i>	Tel. (353-1) 417 33 33 www.equality.ie	Vsi razlogi, navedeni v obeh direktivah, in drugi razlogi
Italija	Nacionalni urad za boj proti rasni diskriminaciji – <i>Ufficio Nazionale Antidiscriminazioni Razziali</i>	Tel. (39) 06 42 15 32 61 www.pariopportunita.gov.it	Rasni ali narodnostni izvor
Ciper	Urad komisarja za upravo (varuh človekovih pravic)	Tel. (357-22) 45 63 00 ombudsman@cytanet.com.cy	Rasni ali narodnostni izvor in vera, politično ali drugo prepričanje, jezik, narodnost
Latvija	Latvijski nacionalni urad za človekove pravice – <i>Valsts Cilvēktiesību Birojs</i>	Tel. (371) 728 72 10 www.vcb.lv	Vsi razlogi
Litva	Urad za enake možnosti, varuh človekovih pravic – <i>Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba</i>	Tel. (370) 52 61 27 87 www.lygybe.lrs.lt	Vsi razlogi, navedeni v obeh direktivah

Organi za enakost (ali podobni organi)

	Organ za enakost	Kontakt	Razlog
Luksemburg	Posebna stalna komisija za boj proti rasni diskriminaciji – <i>Commission spéciale permanente contre la discrimination raciale</i>	Tel. (352) 478 36 92	Rasni ali narodnostni izvor
Madžarska	Oblast za enako obravnavanje – <i>Egyenlő Bánásmód Hatóság</i>	Tel. (36-1) 235 45 09 ebh@icsszem.hu	Vsi razlogi, navedeni v obeh direktivah, ter spol in drugi razlogi
Malta	Še ni ustanovljen. Pristojnosti Nacionalne komisije za spodbujanje enakosti med moškimi in ženskami se lahko razširijo		
Nizozemska	Komisija za enako obravnavanje – <i>Commissie Gelijke Behandeling</i>	Tel. (31-30) 888 38 88 www.cgb.nl	Vsi razlogi, navedeni v obeh direktivah, ter spol in drugi razlogi
Avstrija	Urad za enako obravnavanje – <i>Anwaltschaft für Gleichbehandlungsfragen</i> Zagovornik za enake možnosti pri zaposlovanju – <i>Anwältin für die Gleichbehandlung von Frauen und Männern in der Arbeitswelt</i>	Tel. (43-1) 532 02 44	Vsi razlogi, navedeni v obeh direktivah, razen invalidnosti, in spol
Poljska	Komisar za zaščito državljanских pravic – <i>Rzecznika Praw Obywatelskich</i> Vladni pooblaščenec za enak status žensk in moških – <i>Pelnomocnika Rządu ds. Równego Statusu Kobiet i Mezczyzn</i> Vladni pooblaščenec za invalidne osebe – <i>Pelnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych</i>	Tel. (48-22) 551 77 00 www.brpo.gov.pl Tel. (48-22) 520 08 31 www.rownystatus.gov.pl Tel. (48-22) 826 96 73 www.mpips.gov.pl/ osobyniepelnosprawne.php	Vsi razlogi Vsi razlogi, navedeni v obeh direktivah, razen invalidnosti, in spol Invalidnost
Portugalska	Visoki komisar za priseljevanje in narodnostne manjšine – <i>Alto Comissariado para a Imigração e Minorias Étnicas</i>	Tel. (351) 218 10 61 00 www.acime.gov.pt	Rasni in narodnostni izvor
Slovenija	<i>Urad za enake možnosti</i>	Tel. (386-1) 478 84 60 www.uem-rs.si	Vsi razlogi
Slovaška	Slovaški nacionalni center za človekove pravice – <i>Slovenského národného strediska pre ľudské práva</i>	Tel. (421-2) 57 20 39 11/14 www.snslp.sk	Vsi razlogi
Finska	Ombudsman za manjšine — <i>Vähemmistövaltuutettu</i>	Tel. (358-10) 604 70 48 www.vahemmistovaltuutettu.fi	Rasni in narodnostni izvor
Švedska	Ombudsman za boj proti narodnostni diskriminaciji – <i>Ombudsmannen mot etnisk diskriminering</i> Ombudsman za invalidnost — <i>Handikappombudsmannen</i>	Tel. (46-8) 50 88 87 00 www.do.se Tel. (46-8) 20 17 70 www.handikappombudsmannen.se	Rasni in narodnostni izvor Invalidnost
Združeno kraljestvo	Komisija za pravice invalidov — <i>Disability Rights Commission</i> Komisija za enakost Severne Irske — <i>Equality Commission for Northern Ireland</i> Komisija za rasno enakost — <i>Commission for Racial Equality</i>	Tel. (44-8457) 62 26 33 www.drc-gb.org Tel. (44-2890) 50 06 00 www.equalityni.org Tel. (44-20) 7939 00 00 www.cre.gov.uk	Invalidnost Rasni in narodnostni izvor, versko prepričanje in politično mnenje, spol, invalidnost, spolna usmerjenost Rasni in narodnostni izvor
Romunija	Nacionalni svet Romunije za boj proti diskriminaciji – <i>Consiliul National pentru Combaterea</i>	Tel. (40-21) 312 65 78/79 www.cncd.org.ro	Vsi razlogi

Izboljšanje položaja Romov v EU

Romi (1) so že stoletja žrtve diskriminacije in preganjanja. Čeprav je bil njihov zgodovinski izvor občasno sporen, pa danes na splošno velja, zlasti na podlagi jezikovnih dokazov, da Romi izvirajo iz skupin, ki so proti koncu prvega tisočletja našega štetja zapustile indijski podkontinent.

Čeprav statistični podatki o narodnostnem izvoru v nekaterih državah niso zbrani, ocene kažejo, da je v EU okrog 3–4 milijoni Romov, dodatni 2–3 milijoni pa verjetno živijo v Bolgariji in Romuniji, ki naj bi se EU pridružile v letu 2007.

Širitev EU je pripomogla k usmeritvi pozornosti na diskriminacijo in izključevanje, s katerima se romske skupnosti srečujejo tako v „novih“ kakor v „starih“ državah članicah. Velik delež odgovornosti za obravnavo teh izzivov leži na nacionalni, regionalni in lokalni ravni. Širok spekter politik in programov EU pa lahko pomaga podpirati prizadevanja nacionalnih organov oblasti in organizacij civilne družbe. V tem delu poročila so orisane številne pobude, ki jih je Evropska komisija pred kratkim sprejela za spodbujanje socialnega vključevanja Romov.

25

NARAVA IN OBSEG IZZIVA

Romi se po vsej EU soočajo z različnimi stopnjami diskriminacije in socialne izključenosti. V vseh državah, za katere so na voljo statistični podatki ali v katerih so bile opravljene raziskave, je razvidno, da dosegajo Romi občutno nižje stopnje izobrazbe, precej višje stopnje brezposelnosti, občutno nižje stopnje prihodkov in slabše zdravstveno stanje od ostalega prebivalstva (glej zlasti dokument Evropske komisije *Položaj Romov v razširjeni Evropski uniji* (2)). Romski otroci so v številnih državah članicah redno segregirani v šolah, pogosto obiskujejo „posebne šole“ za otroke z učnimi težavami ali pa so dodeljeni v posebne razrede. Poleg tega veliko Romov živi v revnih in segregiranih območjih s slabimi stanovanji, pomanjkanjem osnovnih storitev in omejenim dostopom do kakovostnega zdravstvenega varstva (glej okvir).

(1) Izraz „Romi“ se v tem poročilu nanaša na osebe, ki same sebe opisujejo kot Romi, Cigani, Travellerji, Manouche, Sinti in druge skupine, ki se dojemajo kot „Cigani“. Z uporabo izraza „Romi“ ne želimo zmanjševati pomena velike raznolikosti, ki obstaja znotraj teh skupnosti ali spodbujati stereotipov.

(2) http://www.europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/pdf/pubst/roma04_en.pdf.

Položaj Romov v državah članicah EU

Navedeni statistični podatki prikazujejo položaj Romov v Evropi.

Leta 2002/03 je bila na Slovaškem več kakor polovica otrok v posebnih šolah romskega izvora.

V Nemčiji je v letu 2003 le polovica romskih otrok sploh obiskovala pouk, 80 % teh, ki so ga, pa je bilo vključenih v posebne šole.

Prevelik delež romskih otrok je vključen v posebne šole tudi na Madžarskem, v Bolgariji, na Poljskem in v Sloveniji.

Na Slovaškem v letu 2003 več kakor 85 % Romov v starosti, ko so sposobni za delo, ni bilo uradno zaposlenih.

Po podatkih raziskave Programa Združenih narodov za razvoj (UNDP), ki je bila opravljena konec leta 2001, ima v Bolgariji, na Madžarskem, v Romuniji in na Slovaškem več kakor 80 % Romov prihodke, ki so nižji od nacionalnega praga revščine.

Po podatkih te raziskave okrog 45 % Romov na Madžarskem in Slovaškem ni imelo notranjih stranišč.

Okrog 65 % Romov, ki so jih preučevali v Romuniji, in 45 % v Bolgariji je živel v bivališčih brez tekoče vode.

Vir: Evropska komisija, The situation of Roma in an enlarged European Union in Program Združenih narodov za razvoj (UNDP), Avoiding the dependency trap.

USKLAJENA PRIZADEVANJA ZA IZBOLJŠANJE POLOŽAJA ROMOV

Protidiskriminacijska zakonodaja EU, opisana v Delu I tega poročila, lahko pomaga Romom pri uveljavljanju svojih pravic do enakega obravnavanja pri dostopu do zaposlovanja, usposabljanja, izobraževanja, socialne varnosti, zdravstvenega varstva, stanovanj, blaga in storitev. Evropska komisija s svojim protidiskriminacijskim akcijskim programom Skupnosti zagotavlja organizacijam, ki se zavzemajo za Rome, in drugim nevladnim organizacijam usposabljanje, da jim posreduje pravne in praktične informacije, potrebne za ščitenje žrtev diskriminacije.

EU v okviru pristopnega procesa dejavno spremlja spoštovanje manjšin, vključno z Romi, in zaščite, ki so je deležne v državah kandidatkah. Center EU za spremljanje rasizma in ksenofobije je pred kratkim okreplil spremljanje položaja Romov v državah članicah EU. Komisija poleg tega spodbuja nacionalne organe, da pri oblikovanju nacionalnih akcijskih načrtov za zaposlovanje in socialno vključenost upoštevajo potrebe romskih skupnosti.

Dodatno podporo za vključevanje Romov zagotavljajo sredstva EU. Komisija sodeluje z nacionalnimi organi in nevladnimi organizacijami, da zagotovi, da sredstva pridejo na cilj ter da se izboljšajo sistemi za spremljanje in vrednotenje politike. V nadaljevanju so prikazani nekateri projekti, ki jih podpira EU.

Komisija je za obravnavo večstranskih izzivov, s katerimi se soočajo Romi, sprejela ukrepe za zagotovitev usklajenega delovanja politik in programov EU. Prvi korak predstavlja naročilo študije (glej okvir) za analizo položaja Romov v razširjeni EU in pregled ustreznih politik. Ta študija je bila opravljena v sodelovanju z nevladnimi romskimi organizacijami in ob posvetovanju z nacionalnimi organi.

Položaj Romov v razširjeni Evropski uniji

Študija, financirana s programi Skupnosti proti diskriminaciji in za socialno vključevanje, je preučila življenjske in delovne pogoje Romov v tistih državah EU, kjer so najštevilčnejši. Na podlagi tega je bilo oblikovanih več priporočil glede politike izobraževanja, zaposlovanja, stanovanjske politike in politike zdravstvenega varstva. Priporočeno je bilo zlasti, naj EU:

- okrepi ozaveščenost o položaju Romov in diskriminaciji, ki so ji izpostavljeni, ter spremlja učinek novih zakonov po Direktivi o rasni enakosti,
- okrepi usklajenost različnih politik in programov EU ter usklajenost EU in drugih mednarodnih organizacij,
- zagotovi, da so Romi vključeni v oblikovanje, izvajanje in vrednotenje politik ter da so romska vprašanja upoštevana v ustreznih politikah EU in v nacionalnih politikah,
- vzpostavi metode za spremljanje in vrednotenje učinkovitosti programov za izboljšanje položaja Romov,

naj države članice:

- priznajo Rome kot posebno narodnostno skupino, ki se v politikah socialnega vključevanja in zaposlovanja obravnava prednostno,
- v sodelovanju z Evropsko komisijo oblikujejo metode za zbiranje podatkov o narodnostnem izvoru,
- zagotovijo, da vsi javni organi na nacionalni in lokalni ravni vključujejo telesa, zadolžena za vključevanje Romov,

ter naj romske organizacije:

- postanejo dejavnejše pri prizadevanjih za izkoreninjenje stereotipov o Romih in predsodkov proti njim,
- zahtevajo spremljanje položaja narodnostnih manjšin, da se uspešneje ugotavljajo težave, s katerimi se srečujejo,
- se vključijo v evropske nevladne organizacije in mreže, ki se borijo proti diskriminaciji in za pospeševanje temeljnih pravic.

Poročilo je na voljo na spletu v angleškem, francoskem in nemškem jeziku na http://www.europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/pdf/pubst/roma04_en.pdf.

Komisija se je na priporočila iz študije odzvala z oblikovanjem posebne medresorske skupine za zagotavljanje primerne usklajenosti širokega spektra politik in programov, ki se trenutno izvajajo za reševanje romskih vprašanj. V skupini so predstavniki štirinajstih direktoratskih Komisij, ki poleg zaposlovanja in socialnih zadev pokrivajo med drugim tudi širitev in zunanje odnose, izobraževanje in kulturo, pravosodje in človekove pravice, zdravstveno varstvo, regionalno politiko in razvoj podeželja. Cilj je oblikovanje smernic politike, izmenjava informacij med vsemi zadevnimi direktorati in zagotavljanje najbolj smotrne uporabe razpoložljivih sredstev ter učenje iz preteklih izkušenj.

EU sodeluje tudi z drugimi mednarodnimi organizacijami na tem področju. Evropska komisija je na primer članica Usmerjevalnega odbora za *Desetletje vključevanja Romov 2005–2015*, ki je bil ustanovljen februarja 2005 v Sofiji (glej okvir).

Desetletje vključevanja Romov 2005–2015

Pobudo Desetletje vključevanja Romov so februarja 2005 potrdile vlade Bolgarije, Hrvaške, Češke, Madžarske, Nekdanje jugoslovanske republike Makedonije, Romunije, Srbije in Črne gore ter Slovaške. Podpirajo jo Inštitut za odprto družbo, Svetovna banka in številne druge mednarodne organizacije.

Pobuda, ki bo trajala do leta 2015, je namenjena odpravi razkoraka med Romi in ostalim prebivalstvom v zadevnih državah. Mednarodna usmerjevalna komisija, ki jo sestavljajo predstavniki vpletenih držav, je ugotovila štiri prednostna področja delovanja – izobraževanje, zaposlovanje, zdravstvo in stanovanja – skupaj s tremi soodvisnimi vprašanji – revščina, diskriminacija in spolno razlikovanje.

Podpora Romom v okviru programa PHARE Programa PHARE je namenjen pomoči državam srednje in vzhodne Evrope pri reševanju gospodarskih in socialnih problemov ter pomoči pri pripravi za vstop v EU. Od leta 1998 je bilo več kakor 100 milijonov evrov iz programa PHARE namenjenih projektom za izboljšanje položaja romske manjšine v državah, kjer predstavljajo velik delež prebivalstva. V Bolgariji in Romuniji se še naprej porabljajo veliki zneski za programe v pretežno korist Romov, ki dejavno sodelujejo pri izvajanju mnogih od njih.

Tako je na primer projekt „Dostop do izobraževanja za prikrajšane skupine“ v Romuniji, ki ga usklajuje Ministrstvo za šolstvo in raziskave, namenjen spreminjanju praks na področju izobraževanja, pri čemer romski šolski inšpektorji sodelujejo v vlogi povezave med šolskimi oblastmi in učitelji (več primerov je mogoče najti na:

http://www.europa.eu.int/comm/enlargement/phare_evaluation_pdf/revised_minorities_thematic_raw_161204.pdf).

Podpora Romom v okviru strukturnih skladov

Evropski socialni sklad (ESS), ki je eden od strukturnih skladov EU, podpira številne projekte v novih in „starih“ državah članicah, z namenom izboljšanja dostopa Romov, med ostalimi prikrajšanimi skupinami, do zaposlovanja,

predvsem prek boljšega izobraževanja in usposabljanja. Izrazit primer predstavlja projekt ACCEDER v Španiji, ki je del medregijskega programa *Boj proti diskriminaciji*, namenjenega reševanju problemov prikrajšanih skupin na trgu dela. Cilj tega projekta je zaposliti 4 000 Romov do njegovega zaključka v letu 2006, tako da se:

- pomaga Romom pridobiti strokovno izobrazbo,
- programi usposabljanja in zaposlitvene storitve prilagodijo njihovim posebnim potrebam,
- okrepi ozaveščenost glede diskriminacije, ki so ji izpostavljeni Romi, ter izboljša njihova podoba v širši javnosti,
- spodbujajo dejavnejši ukrepi za izboljšanje življenjskih razmer Romov in njihovega dostopa do javnih služb.

Poleg tega so številni projekti za pomoč Romom deležni podpore pobude EQUAL, ki se financira iz ESS, da bi spodbujali inovativne pristope do izboljšanja položaja tistih, ki so pri pridobivanju zaposlitve prikrajšani. Med letoma 2001 in 2004 je bilo 45 od financiranih projektov namenjenih izključno Romom ali pa Romom skupaj z drugimi prikrajšanimi skupinami (glej primere v okvirju). V novem krogu programa EQUAL, ki se začne leta 2005, je okrog 80 novih projektov namenjenih pomoči Romom.

Primeri projektov EQUAL

V Avstriji je bil projekt „Mri Buti“ namenjen pomoči Romom pri iskanju zaposlitve v regiji Burgenland z vodenjem in svetovanjem. Na Madžarskem so romske moške in žene usposabljali za delovna mesta, za katera je obstajalo povpraševanje na lokalni ravni, npr. zidarska dela in varstvo otrok. V Nemčiji so uvedli program za preskušanje novih pristopov do usposabljanja Romov in Sintov za delovna mesta – na primer za posrednike pri izobraževanju ali socialnem delu. V Franciji in na Irskem pomagajo predstavnikom romskih in travellerskih skupnosti pri odpiranju novih podjetij.

Romi v Bruslju – Livia Járóka, članica Evropskega parlamenta

Livia Járóka je bila ob svoji izvolitvi junija 2004 prva članica Evropskega parlamenta romskega porekla iz „novih“ držav članic. Je socialna antropologinja, ki na University College v Londonu končuje doktorat iz narodnostnih manjšin. Sebe najprej in predvsem vidi kot predstavnico madžarskega ljudstva v Parlamentu, ker pa je med njimi veliko Romov, vidi

svojo vlogo tudi v posredovanju med različnimi telesi, ki se ukvarjajo z romskimi vprašanji na ravni EU, in predstavniki skupinami, ki se s temi vprašanji ukvarjajo na terenu.

„Veliko je nevednosti o Romih,“ pravi, „na katere se zaradi stereotipov gleda kot na enotno skupino, ki ima skupno identiteto in enake značilnosti, ki so bodisi zelo romantično obarvane ali skrajno negativne. V resnici se milijoni Romov v Evropi tako razlikujejo kakor katera koli druga narodnostna skupina, imajo različne jezike, kulture in krajevne značilnosti ter različne spretnosti in sposobnosti. Če imajo sami določen skupni občutek svoje ciganske identitete, je to pogosto zaradi skupne izkušnje diskriminacije in izključevanja. Spremeniti je treba splošno dojemanje ciganov in demistificirati podobo, ki jo imajo ljudje o njih ter nadomestiti stereotip z resničnostjo.“

Po njenem mnenju je to poenostavljeno in napačno dojemanje privedlo do napačne predstave o tem, kaj je treba obravnavati kot vprašanja politike, povezane z Romi, in česa ne. *„Diskriminacijo Romov ali kulturna vprašanja bi bilo treba specifično reševati kot taka, s posebnimi ukrepi, usmerjenimi v njihovo obravnavanje. Probleme, ki jih Romi doživljajo na področju izobraževanja, zaposlovanja, zdravstvenega varstva in stanovanjskih vprašanj, bi bilo treba prvenstveno reševati v okviru same narave problemov, brez romskega vidika. Cilj bi moral torej biti oblikovanje politik, ki bi zagotavljale vsem enak dostop do dobre izobrazbe, spodobne službe, visoke ravni zdravstvenega varstva in tako dalje, ne glede na narodnost.“*

Prepričana je, da je eden od pomembnih načinov za spremembo podobe Romov vključitev večjega števila Romov v politiko in medije. *„Rada bi videla, da bi več Romov sodelovalo pri procesu odločanja in s tem namenom tesno sodelujem z nevladnimi organizacijami ter vsemi, ki lahko prispevajo k izboljšanju položaja Romov, ne glede na stranko, ki ji pripadajo. V zvezi s tem menim, da je program pripravništva, ki ga je s pomočjo Inštituta za odprto družbo sprožila Evropska komisija, pomembna pobuda, in si prizadevam, da se podobno usposabljanje oblikuje tudi v Parlamentu.“*

Tudi mediji so področje, na katerem je večja prisotnost Romov ključnega pomena. V zvezi z Romi obstaja neke vrste medijska histerija in vse prepogosto so Romi prikazani kot grožnja za nacionalno varnost. Leto 2007, ki je Leto enakih možnosti, vidim kot veliko priložnost za spremembo splošnega dojemanja Romov. Že zdaj pripravljamo zamisli in pobude, da bi imelo Leto enakih možnosti zares pravi učinek.“

Tudi druga dva dela strukturnih skladov – Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR) in Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad (EKUJS) – podpirata spekter programov, ki pomagajo Romom in drugim ljudem, ki živijo na prikrajšanih območjih. Na teh območjih ESRR pomaga financirati gradnjo cest in druge osnovne infrastrukture, kot je dobava čiste vode in kanalizacije, ter prenovo šol in bolnišnic, kakor tudi ustvarjanje malih podjetij, medtem ko EKUJS posreduje podporo prikrajšanim skupnostim na podeželju.

AKCIJSKI PROGRAM SKUPNOSTI – OSREDOTOČEN NA ROME

Akcijski program Skupnosti, oblikovan za zaščito novih zakonov EU proti diskriminaciji, dopolnjuje projekte, ki jih podpirajo strukturni skladi. Reševanje problemov, ki jih doživljajo Romi pri dostopu do izobraževanja in zaposlovanja, je ena od prednostnih nalog financiranja v okviru tega programa. Poleg tega romske organizacije spodbujajo, da zaprosijo za finančno podporo za projekte na drugih prednostnih področjih, kot so razvijanje sodelovanja med nevladnimi organizacijami, usposabljanje zagovornikov za zagovarjanje pravic diskriminiranih oseb in oblikovanje sredstev za spremljanje in nadzor diskriminacije (seznam projektov, ki jih podpira akcijski program, je mogoče najti na: http://www.europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/callspt/result006_en.htm).

Program trenutno podpira pet posebnih projektov v zvezi s posebnimi problemi, ki jih doživljajo Romi, v katere so vključene organizacije iz različnih držav EU (glej ustrezne okvirje).

Projekti e Evropskone
sindikalnone
komitetoskoro ašal o
sikeljovipe

Oblikovanje nediskriminacijskega kakovostnega izobraževanja za romske otroke

Projekt je namenjen krepitvi ozaveščenosti glede problemov, s katerimi se soočajo romski otroci, in potrebi po razrešitvi teh problemov. Namenjen je učiteljem in njihovim sindikalnim združenjem, šolskim oblastem in staršem, izboljšal pa naj bi kakovost šol in spremenil politiko.

Po besedah vodje projekta Elene Jenaro „je bilo na področju boja proti diskriminaciji Romov v vzhodni Evropi storjenega veliko, vendar pa je to prvi projekt za izboljšanje izobraževanja romskih otrok, ki vključuje učitelje in učiteljska sindikalna združenja. Romski otroci so pomemben del bodočnosti teh družb, učiteljska sindikalna združenja pa imajo na tem področju pomembno vlogo.“

Otipljiv rezultat bo priprava nacionalnega akcijskega načrta s smernicami, ki naj jih sindikalna združenja upoštevajo pri pogajanjih s šolskimi oblastmi. Mišljen je tudi kot orodje za usposabljanje učiteljev pri prepoznavanju diskriminacije in reševanju tega problema. Cilj je, da se na začetku usposobi 75 učiteljev, ki bodo znali uporabljati to orodje, vsak od njih pa naj bi usposobil vsaj dodatnih 10, tako da bi bilo na koncu projekta usposobljenih več kakor 750 učiteljev.

Vodja projekta: Evropski sindikalni odbor za izobraževanje – ETUCE

Partnerji: Algemene Onderwijsbond, PODKREPA Trade Union, Trade Union of Workers in Education and Science Slovakia, Teacher's Democratic Union of Hungary, Syndicat des Enseignants de Hongrie, Syndicat des Enseignants Bulgares

Informacije: Elena Jenaro, vodja projekta, Elena.jenaro@csee-etuice.org

Sodelovanje Romov in Sintov za učinkovito politiko zaposlovanja in izobraževanja

Projekt združuje dve različni skupini nevladnih organizacij v Bolgariji, na Češkem, Madžarskem, v Italiji in na Slovaškem, od katerih se vsaka ukvarja s pospeševanjem pravic Romov na različnih področjih. Dva glavna cilja sta oblikovanje dolgoročnih politik za boj proti sistemski diskriminaciji Romov in Sintov pri izobraževanju in zaposlovanju ter povečanje sposobnosti in samozavesti nevladnih organizacij, da bodo v politični areni sodelovale kot učinkovite zagovornice pravic romskih skupnosti.

Po besedah vodje projekta Saveline Danove „je namen projekta okrepiti znanje romskih in sintskih aktivistov ter njihova stalna umestitev na področje političnega odločanja, da bi tako zagotovili usklajenost politik z željami in potrebami samih Romov in Sintov.“

Ključni cilj je ohranitev projekta tudi potem, ko ga EU ne bo več financirala. Med cilje projekta sodi dokumentiranje diskriminacije Romov pri zaposlovanju in izobraževanju ter ocena vladnih programov za izobraževanje Romov. Na tem bo temeljila politika priporočil, ki bo nato predstavljala jedro bodočih prizadevanj za krepitev politike na teh področjih.

Vodja projekta: Mednarodna helsinška federacija

Partnerji: Evropski center za pravice Romov (ERRC) in Evropski informacijski urad za Rome (ERIO)

Informacije: Savelina Danova, vodja projekta, savelina.danova@errc.org

TRANSPOSE – Mreža zagovornikov Romov/Travellerjev, ki pomaga ljudem pri organiziranju za zaščito enakosti

Gre za skupni projekt Irskega gibanja Travellerjev, Evropskega centra za pravice Romov in Italijanskega helsinškega odbora, ki vključuje 5 držav (Irsko, Češko, Slovaško, Madžarsko in Italijo). Cilji so:

- okrepiti ozaveščenost glede diskriminacije Travellerjev in Romov s strani oblikovalcev politike in specializiranih teles kakor tudi v splošni javnosti,
- okrepiti ozaveščenost Travellerjev in Romov o obstoječi pravni zaščiti ter o razpoložljivih sredstvih za boj proti diskriminaciji,
- povečati solidarnost med Travellerji in Romi v njihovih prizadevanjih za boj proti diskriminaciji,
- usposobiti mrežo usposobljenih zagovornikov Travellerjev in Romov, ki lahko delujejo za zagotavljanje uporabe direktiv EU o enakosti na lokalni ravni.

Po besedah Anne Jennings-Tauciene *program TRANSPOSE zagotavlja Travellerjem in Romom enkratno možnost pridobivanja znanja, da lahko postanejo zagovorniki svojih skupnosti. Pri pobudi gre za pridobivanje moči prek dostopa do informacij in s tem dostopa do pravic. Cilj je močna lokalno podprta mreža zagovornikov skupnosti, ki bodo uporabili znanja, pridobljena prek usposabljanja s projektom TRANSPOSE, kot učinkovit vir za svoje skupnosti.*

Vodja projekta: Irsko gibanje Travellerjev

Partnerji: Evropski center za pravice Romov (ERRC) in Italijanski helsinški odbor

Informacije: Anne Jennings-Tauciene, vodja projekta, na communityadvocacy@hotmail.com

ROMA
EDEM

Promotion
of Roma/Traveller
Integration and
Equal Treatment
in Education
and Employment

ROMA EDEM – spodbujanje integracije Romov/Travellerjev ter enako obravnavanje pri izobraževanju in zaposlovanju

Splošni cilj projekta je zmanjšati razkorak med protidiskriminacijsko zakonodajo in prakso glede Romov ter zagotavljanje, da so romska vprašanja stalno prisotna na političnem dnevnem redu EU. Namenjen je spodbujanju protidiskriminacije v javnih službah, krepitvi ozaveščenosti ključnih oseb v javnem in zasebnem sektorju, povečanju sposobnosti združenj in skupnosti Romov in Travellerjev, zlasti žensk, da branijo svoje temeljne pravice, ter zagotavljanju, da so informacije o Romih in Travellerjih ter o njihovi kulturi točne in brez stereotipov.

„Dejavnosti, načrtovane za dvoletno obdobje izvajanja,“ zajemajo po besedah vodje projekta Cristine Domínguez Robles „seminarje o enakem obravnavanju pri izobraževanju in zaposlovanju v vsaki od vpletenih držav, ki so namenjeni združenjem Romov in Travellerjev, mednarodne seminarje o spremljanju protidiskriminacijske zakonodaje in politik na lokalni ravni, priprava in razširjanje gradiva za Rome o informacijah glede enakih pravic, virov in primerov dobre prakse v angleškem, španskem, portugalskem, češkem, madžarskem in romunskem jeziku ter tudi v romskem jeziku.“

Vodja projekta: Fundación Secretariado General Gitano

Partnerji: Komisija za enakost za Severno Irsko, Visoki komisariat za priseljevanje in narodnostne manjšine na Portugalskem, Parlamentarni komisar za pravice nacionalnih in narodnostnih manjšin na Madžarskem, Oddelek za človekove pravice vladnega urada na Češkem, Nacionalni svet za boj proti diskriminaciji v Romuniji ter Romski CRISS v Romuniji

Informacije: Cristina Domínguez Robles, vodja projekta, gabinete@fsgg.org

RomEco – Romi in trg dela

Po besedah vodje projekta Jochena Blaschkeja je večina politik in projektov, usmerjenih v boj proti socialni izključenosti Romov v Evropi, osredotočenih na kulturna vprašanja, še vedno pa je premalo politik, ki bi obravnavale integracijo Romov po vsej Evropi.

Projekt je namenjen analizi položaja Romov na trgu dela v štirih državah, Bolgariji, Češki, Nemčiji in Italiji, ter oceni programov poklicnega usposabljanja za vključevanje Romov v gospodarstvo. Pomemben cilj je vzpostavitev mreže izvedencev s področja diskriminacije, trga dela, poklicnega usposabljanja in romskih vprašanj, vključno s samimi Romi, da bi prišlo do izmenjave mnenj in zamisli, ter ugotovitev ključnih pogojev za uspešno politiko vključevanja.

Nadaljnji cilj je oblikovanje novih pristopov do poklicnega usposabljanja, da bi Rome še bolj vključili na trg dela. Poleg tega bodo pripravljene brošure in druge publikacije za večjo ozaveščenost javnosti glede položaja Romov.

Vodja projekta: Berliner Institut für Vergleichende Sozialforschung (BIVS) v Nemčiji

Partnerji: Università degli Studi di Firenze, Dipartimento di Scienze dell' Educazione v Italiji, Dzeno Association v Češki republiki in Studii Romani v Bolgariji

Informacije: Jochen Blaschke, vodja projekta, jochen.blaschke@emz-berlin.de; Guillermo Ruiz, koordinator projekta, guillermo.ruiz@emz-berlin.de

Podpora romski mreži

Akcijski program Skupnosti nudi finančno pomoč tudi mreži, ki zastopa interese Romov na ravni EU. Ta je

mišljena kot sredstvo, s katerim se romski predstavniki in oblikovalci politike med seboj obveščajo in posvetujejo s ciljem, da se romska vprašanja postavijo v ospredje – z drugimi besedami, da se zagotovi upoštevanje romskih interesov v vseh politikah, ki jih zadevajo. (Podrobnosti o pristojnostih in nalogah so na voljo na: http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/callspt/calls_en.htm.)

Romi v Bruslju — Viktória Mohácsi, članica Evropskega parlamenta

Viktória Mohácsi je pred zasedbo svojega položaja v decembru 2004 delovala kot komisarka, odgovorna za desegregacijo romskih otrok, na madžarskem ministrstvu za šolstvo, pred tem pa je delala na Evropskem centru za pravice Romov v Budimpešti. Njena romska identiteta je ključna

za njen položaj članice Evropskega parlamenta in čuti jasno poslanstvo, da se bori za romsko ljudstvo.

„Čeprav smo Romi zelo raznolika skupina v Evropi, imamo skupno identiteto, skupno kulturno dediščino in skupen jezik, četudi obstajajo številna različna narečja. Našo skupinsko identiteto so okrepila tudi stoletja diskriminacije. Ker se počutimo ogrožene, se držimo svojih skupnosti in se v državah, v katerih živimo, izoliramo od drugih ljudi.“

Njeni pogledi na to, kaj je potrebno za pomembno izboljšanje položaja Romov po Evropi, so zelo jasni. *„Civilna družba lahko lobira, za ukrepanje pa so ključne vlade. Na splošno pa se vlade bolj ukvarjajo s kulturnimi vidiki romskega vprašanja, spodbujajo romsko folkloro, ki velja za popularno in s političnega vidika varno, in vlagajo na to področje veliko denarja. Zelo malo je storjenega za vključevanje Romov v družbo in malo se vlaga v izobraževanje, stanovanja ali zaposlovanje, ki so ključ do tega. Če so ljudje lačni, jim ni do plesa.“*

Izobraževanje je ključno vprašanje, za katero si najbolj prizadevam. Položaj na področju izobraževanja je v vseh državah zelo podoben, ne glede na velikost romske populacije; celo na Finskem, kjer je, če se ne motim, manj od deset tisoč Romov, večina romskih otrok obiskuje posebne šole, namenjene otrokom z učnimi težavami. Na Madžarskem 30 % otrok v starosti 6–14 let obiskuje posebne šole. Po mojem mnenju je to za otroke, ki zaključijo te šole, mentalni holokavst: pridobijo nizko raven šolanja, ki jim preprečuje možnosti za nadaljnje izobraževanje. Po drugi strani bodo težko našli zaposlitev ali pa sploh ne, in bodo na koncu živeli od socialne podpore. Za tako veliko število brezposelnih Romov sta deloma kriva socialni položaj in diskriminacija, zelo pomembno vlogo pa ima tudi pomanjkanje izobrazbe.

Leta 2002 je madžarska vlada sprožila politiko desegregacije romskih otrok v šolah, s čimer naj bi jih do leta 2006 vključila v redni šolski sistem. Pred tem so starše vprašali za njihovo mnenje o tem predlogu. Čeprav je skoraj polovica podpirala zamisel o vključevanju, pa je 94 % staršev dejalo, da ne bi želeli, da bi njihov otrok sedel skupaj z romskim otrokom.

Svojo vlogo članice Evropskega parlamenta vidim v komunikaciji med EU in ljudmi, ki delajo na terenu, ter v obveščanju o dogajanjih. Prepričana sem, da je EU pomembna, ker lahko pritiska na nacionalne vlade, da ukrepajo. Moj cilj je zagotoviti, da imajo vsi otroci enako pravico do kakovostnega izobraževanja, ne glede na njihovo poreklo, in vesela bom, če bo do konca mojega mandata sprejeta zakonodaja o desegregaciji.

Z velikim optimizmom gledam na pobudo Desetletje vključevanja Romov, pomembno pa je, da udeležene nevladne organizacije namenijo sredstva za resnično pereča vprašanja in za programe, ki imajo lahko pozitiven učinek.“

Načrt pripravništva za romske diplomante

Komisija je novembra 2004 sprožila načrt „pripravništva“, ki ga sponzorira Inštitut za odprto družbo, s katerim je v letu 2005 omogočila 10 romskim univerzitetnim diplomantom izpopolnjevanje in prakso v službah Komisije. Pripravništva, ki trajajo vsako po tri mesece, so na voljo kandidatom iz novih držav članic (razen Cipra in Malte), Bolgarije, Romunije, Hrvaške, Nekdanje jugoslovanske republike Makedonije, Srbije in Črne gore ter Turčije. Cilj tega programa je predstaviti udeležencem splošne cilje evropske integracije, jim omogočiti praktično znanje o delu Komisije ter osebne izkušnje in stike, koristne za njihovo bodoče poklicno delo.

Pripravništva za Rome

Po mnenju Odile Quintin, generalne direktorice za zaposlovanje in socialne zadeve, bo načrt zadevnim diplomantom omogočil „spoznati, kako poteka naše delo v Komisiji, pripomogel bo pa tudi k našemu načinu razmišljanja ... (načrt bo) koristen za mlade in za njihove skupnosti, zelo koristen pa bo tudi za oblikovanje naše prihodnje usmeritve.“

Štirje romski diplomanti, izbrani za pripravništva, ki se bodo začela 1. maja 2005, so poročevalci bolgarske nacionalne televizije, romunski pravni strokovnjak, ki je delal za Fundacijo za demokratične spremembe v Bukarešti in za Evropski center za pravice Romov v Budimpešti, svetovalec številnih mednarodnih organizacij glede romskih vprašanj in koordinator za zvezo Skupnosti.

Radostina Chaprazova, diplomantka političnih ved Ameriške univerze v Bolgariji, ki bo opravljala pripravništvo v Generalnem direktoratu za zaposlovanje, je dejala: „Pripravništvo je zame velika priložnost in tudi velik izziv. Pomagalo mi bo spoznati, ali resnično lahko pomagam ščititi pravice svojega ljudstva in ali sem na pravi poklicni poti. Bolgarija je talilni lonec različnih veroizpovedi, narodnosti in nacionalnosti. Prisotna pa je neprikrita sovražnost do Romov, ki se izraža v nepripravljenosti celo do komuniciranja, kaj šele do bivanja v isti soseski ali da bi njihovi otroci obiskovali iste šole. Na tisoče Romov živi v bedi, v getih, ločeno od ostale skupnosti, v nesprejemljivih razmerah, ki se morajo spremeniti in moje poslanstvo je, da pomagam uresničiti te spremembe.“

Evropska komisija

Rasna enakost in enakost pri zaposlovanju - Letno poročilo 2005

Luxembourg: Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti

2005 – 36 str. – 21 x 29,7 cm

ISBN 92-894-9461-1

PRODAJA IN NAROČANJE

Plačljive izdaje publikacij Urada za publikacije so na voljo na prodajnih mestih povsod po svetu.

Kako se lahko naročim na publikacijo?

Svoje naročilo lahko pošljete prodajnemu mestu, ki ste si ga izbrali s seznama prodajnih mest.

Kje lahko dobim seznam prodajnih mest?

- Obiščite spletno stran Urada za publikacije: <http://publications.eu.int/>
- ali naročite izvod seznama prek faksa št. (+352) 2929-42758.

Za raznolikost

Proti diskriminaciji

KE-AM-05-001-SL-C

Dodatne informacije o politikah EU za boj proti diskriminaciji so na voljo na naslovu:

Evropska komisija
Generalni direktorat za zaposlovanje, socialne zadeve in enake možnosti
Enota D.3
B-1049 Bruselj

empl-antidiscrimination@cec.eu.int

Ali obiščite našo spletno stran:

http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/index_en.htm

Spletna stran za kampanjo Za raznolikost – proti diskriminaciji:

<http://www.stop-discrimination.info>